

Kartläggning av hälsofrämjande och förebyggande insatser i Region Skåne

2024-10-29

Innehåll

Sammanfattning	3
Förkortningar	4
Inledning	5
Arbetsgrupp	6
Bakgrund	7
Folkhälsa	7
Hälsoekonomiska aspekter	7
Hälsofrämjande och förebyggande insatser i Region Skåne.....	9
Övergripande sammanfattning av pågående insatser	10
Ökad tillgänglighet och större utbud	14
Ett samlat aktivitetsutbud för fler FaR	14
Hälsosamtal som främjar hälsa – för alla åldrar.....	15
Metod för personcentrerad vård	16
Sätt Skåne i rörelse i ett bredare perspektiv	16
Konklusion	17

Sammanfattning

Region Skånes befolkning blir allt äldre. Enligt Skånes befolkningsprognos 2023–2032 väntas andelen 80 år och äldre öka med 42 % under prognosperioden. Det medför att behovet av vård och omsorg förväntas öka kraftigt. För att minska framtida sjuklighet är det viktigt att satsa på hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser. Insatser som – även vid sjukdom - bidrar till en bättre hälsa och livskvalitet. När behovet av vårdinsatser och sjukhusvård minskar kan hälso- och sjukvårdens resurser användas där de gör störst nytta. Studier visar att preventionsåtgärder skulle kunna minska förekomsten av vanligt förekommande riskfaktorer i Sverige med 10 %, vilket medför en besparing om drygt 20 miljarder under en tioårsperiod. Åtgärderna bedöms vara både kostnadseffektiva och kostnadsbesparande.

Region Skånes målsättning är att uppnå ”bättre hälsa för fler”. I strategin *Framtidens hälsosystem* lyfts att en förflyttning behöver ske från fokus på sjukdom till fokus på hälsa. För detta krävs en satsning på hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser som skapar samhällseliga förutsättningar till god och jämlik hälsa, hälsosamma levnadsvanor, ökad hälsolitteracitet och minskat insjuknande i livsstilsrelaterade sjukdomar och psykisk ohälsa.

Kartläggningen visar att det idag redan erbjuds en mängd hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser i Region Skåne. Samtidigt finns ett behov av att samla, förstärka och utveckla detta arbete.

I enlighet med pågående inriktningar inom *Framtidens hälsosystem* föreslås följande satsningar under 2025:

- Säkerställ tillgången till en användarvänlig aktivitetsdatabas som stärker FaR-processen samt ger möjlighet att utvärdera följsamheten till metoden. Utforma funktionaliteten till att framåt även kunna omfatta andra delar av hälsoutbudet. På vilket sätt en sådan aktivitetsdatabas tillhandahålls – regionalt eller nationellt - avgörs av de ekonomiska, tidsmässiga och funktionella förutsättningarna som föreligger för de olika alternativen, vilket i dagsläget inte är fullt känt.
- Utveckla och stärk nuvarande hälsosystem med hälsosamtal i olika livsfaser och inför nya hälsofrämjande metoder och arbetssätt i dessa befintliga strukturer. Stärk det hälsofrämjande uppdraget.
- Öka genomförandekraften i omställningen till Nära vård och öka tillgången till metoder för personcentrerad vård, som MI.
- Bredda och stärk satsningen Sätt Skåne i rörelse och säkerställ att utvärdering möjliggörs och tillgängliggörs.

Förkortningar

ANDTS	Alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar
BHV	Barnhälsovård
BMM	Barnmorskemottagning
BVC	Barnvårdscentral
FaR	Fysisk aktivitet på recept
FFU	Förfrågningsunderlag för vårdcentral
HSN	Hälso- och sjukvårdsnämnden
KuR	Kultur på recept
LEVA	Livsstil för effektiv viktminskning vid amning
MHV	Mödrahälsovården
MI	Motiverande samtal
NUR	Naturunderstödd rehabilitering på landsbygd
LPO	Lokalt programområde
RCC	Regionalt cancercentrum
RU	Regional utveckling

Inledning

Hälso- och sjukvårdsdirektören har fått i uppdrag att i samverkan med berörda styrelser och nämnder kartlägga befintligt utbud av hälsofrämjande insatser i Region Skåne.

Kartläggningen har genomförts under våren 2024 av Enheten för Kunskapsstyrning med inspel från berörda styrelser och nämnder genom utsedda grupperingar och nyckelpersoner. Även kunskapsstyrningsorganisationen, genom processledarna i samtliga lokala programområden (LPO), har bidragit med synpunkter.

Kartläggningen syftar till att beskriva hälsofrämjande och primärpreventiva insatser i de delar av organisationen som styrs av hälso- och sjukvårdsnämnden, primärvårdsnämnden, sjukhusstyrelserna, psykiatri-, habilitering- och hjälpmedelsnämnden, kulturnämnden samt inom regionala utvecklingsnämnden. Kartläggningen syftar också till att ta fram en plan för att tillgängliggöra dessa insatser och identifiera eventuella behov av kompletterande hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande utbud i Region Skåne. För att förstå det urval som gjorts redovisas här definitionen av olika centrala begrepp.

Hälsofrämjande arbete (promotion) syftar till att främja hälsa och stärka eller bibehålla människors fysiska, psykiska och sociala välbefinnande.

Sjukdomsförebyggande arbete (primärpreventivt) syftar till att förhindra att sjukdom uppkommer.

Sekundärpreventivt arbete innebär att i tidigt skede förhindra en negativ utveckling av fysiska, psykiska eller sociala problem, förhindra återinsjuknande i tidigare genomliden sjukdom eller förhindra att latent sjukdomstillstånd utvecklas till kliniskt fastställd sjukdom.

Kartläggningen har avgränsats till att belysa hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser. I denna rapport redovisas inte sekundärpreventiva insatser.

Både kommun och region är huvudmän för primärvården med ett gemensamt ansvar för primärvårdens grunduppdrag. I denna kartläggning redovisas de insatser i primärvården som primärvårdsnämnden ansvarar för.

I *bilaga 1* redovisas även behovet av komplettering av hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser som inte erbjuds idag, men som bedöms viktiga för att nå *Bättre hälsa för fler*.

Arbetsgrupp

Rapporten har tagits fram i juni 2024 på Avdelningen för hälso- och sjukvårdsstyrning i samarbete med berörda styrelser och nämnder.

Bakgrund

Folkhälsa

Region Skånes folkhälsouppdrag är idag mer begränsat och fragmenterat än tidigare. Regional utveckling har ett avgränsat uppdrag med fokus på barn och ungas psykiska hälsa samt uppdrag avseende folkhälsoenkäterna inom *Enheten för samhällsanalys*. Över tid har fokus på folkhälsofrågor inom Region Skåne förflyttats till ett större fokus på stöd till förändring av levnadsvanor och individens eget ansvar. Samtidigt ansvarar kommunerna för att ta hand om olika yttre nivåer av hälsodeterminanter, såsom skola, stadsplanering, med mera. Länsstyrelserna också fått ett större folkhälsouppdrag de senaste åren.

Länsstyrelsen Skåne har sedan lång tid arbetat med samordning och utveckling av arbetet gällande alkohol, narkotika, doping, tobak och spel om pengar (ANDTS). Länsstyrelsen har de senaste åren också haft i uppdrag att stödja regional implementering av den nationella folkhälsopolitiken. Detta sker bland annat genom att stärka lokala och regionala förutsättningar för främjande och förebyggande arbete samt genom ett ökat samarbete och erfarenhetsutbyte mellan berörda aktörer.

Hälsoekonomiska aspekter

Hälso- och sjukvården står inför ett växande försörjningsproblem. En åldrande befolkning och en ökad efterfrågan på välfärdstjänster gör att behovet av vård och omsorg väntas öka kraftigt. En möjlighet till att minska framtida sjuklighet, och därigenom behovet av hälso- och sjukvård, är att satsa på hälsofrämjande och preventiva åtgärder i nutid. I en nyligen publicerad forskningsrapport¹ av Kristian Bolin, professor i hälsoekonomi vid Göteborgs universitet, undersöktes den samhällsekonomiska effekten av preventionsåtgärder som syftar till att förbättra levnadsvanor. En av rapportens slutsatser är att befolkningsbaserade preventionsåtgärder sannolikt är både kostnadseffektiva och kostnadsbesparande.

Under perioden 2011–2021 medförde rökning, övervikt och obesitas, otillräcklig fysisk aktivitet och alkoholkonsumtion årliga

¹ Bolin, K. Preventionens betydelse för finansieringen av framtidens vård och omsorg (2024). Forskningsrapport. Stockholm: SNS Förlag.
<https://www.sns.se/artiklar/preventionens-betydelse-for-finansieringen-av-framtidens-vard-och-omsorg/>

samhällsekonomiska kostnader om mellan 40 och 55 miljarder kronor i Sverige. Redan vid en procents minskning av riskfaktorerna minskas kostnaderna med cirka två miljarder kronor årligen. Förbättrade levnadsvanor kan minska risk för sjukdom, förhindra för tidig död och medföra en kortare period av sjukdom i livets slutskede.

Studier kring effekten av preventionsåtgärder visar att en reducering av riskfaktorernas förekomst med tio procent inte är orimlig. Detta skulle medföra en besparing om drygt 20 miljarder kronor under en tioårsperiod. Om kostnaderna för att uppnå detta är lägre än så skulle åtgärderna bli självfinansierande. Preventiva åtgärder skulle också leda till en ökning av livskvaliteten, vilket också bör räknas in i en bedömning av åtgärdernas kostnadseffektivitet. Preventionsåtgärder kan alltså bidra till att mildra både mänskligt lidande och de försörjningsproblem som en åldrande befolkning väntas medföra.

Hälsofrämjande och förebyggande insatser i Region Skåne

Hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser inom nämnder och styrelser i Region Skåne presenteras i *bilaga 1*.

Grundförutsättningar för hälsa, insatsnivå 1, beskrivs i löpande text i *bilaga 1* och lyfter främst insatser inom Regionala utvecklingsnämndens och Kulturnämndens ansvarsområde. Övriga tre insatsnivåer redovisas under respektive målgruppsnivå (barn/unga, vuxna, äldre) och förvaltning. Då Region Skåne är en stor organisation är det svårt att få en heltäckande sammanställning av alla pågående insatser. Det finns därför en reservation för att alla aktuella insatser inte har kommit med. Information från uppgiftslämnarna har sammanställts, till viss del bearbetats och presenteras tillsammans med information som hämtats från verksamhetsberättelser och rapporter.

Regionalt cancercentrum Syds (RCC) arbete har lagts in under HSN i tabellerna för respektive målgrupp eftersom det mestadels handlar om strategiska och övergripande insatser inom hälso- och sjukvården. Koncernstab kommunikations insatser har sammanfattats i en separat tabell eftersom dessa insatser ligger utanför uppdraget att kartlägga, men bedöms ha stor betydelse, berör flera målgrupper och bidrar inom samtliga nämnders och förvaltningars ansvarsområden. Lokala programområden (LPO) har engagerats utifrån övergripande frågeställningar och även dessa svar presenteras separat.

Övergripande sammanfattning av pågående insatser

Sammanfattningen nedan presenteras utifrån målgrupp och insatsnivå. Detta ska ses som exempel och är på inget sätt heltäckande. För en mer utförlig sammanfattning se *bilaga 1* där samtliga rapporterade insatser beskrivs.

Inom Region Skånes verksamheter pågår en mängd hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser och tillsammans utgör de en viktig del av det hälsoutbud som finns tillgängligt för skåningen.

Barn och unga

1. Sätt Skåne i rörelse, Skåneleden, Skåneveckan

2. BUP online, 1177.se, Youth Aware of Mental Health (YAM), Skogshjältarna, GoFaR, Aktivitet förebygger, Musik i Syd, Barnskyddsteam, Hållbar Generation, Dans för Hälsa

3. BVC, familjecentraler, metoder för hälsa (ex FaR, Grunda sunda vanor), vaccinationer, tandvård, info solvanor, främja amning, Bokstart, Ungdomsmottagningar, Första linjen, Växa tryggt, suicidprevention

4. Samtal om levnadsvanor, stress samt skärmtid, FaR, Clownronden, vaccinationer, logopedväskan

Vuxna

Vuxna

Grundförutsättningar
för hälsa

Hälsofrämjande
stödstrukturer och
aktiviteter för invånaren

Hälsofrämjande och
förebyggande insatser
på primärvårdsnivå

Hälsofrämjande och
förebyggande insatser
i specialistvården

1. Skåneleden, cykelvägar, samverkan
kommuner fysisk planering

2. 1177.se, Kolla trycket, Musik i Syd, lunchkör
Malmö Live

3. Riktade hälsosamtal, tandvård,
basprogrammet för gravida, främja amning,
föräldrastöd, vaccinationer, FaR,
levnadsvaneåtgärder, MI, SoB program, ex
LEVA, Kultur på recept

4. Samtal om levnadsvanor, rök- och alkoholfri
operation, FaR, vaccinationer, Bättringsvägen,
MI

Äldre

Äldre

Grundförsättningar
för hälsa

Hälsofrämjande
stödstrukturer och
aktiviteter för invånaren

Hälsofrämjande och
förebyggande insatser
på primärvårdsnivå

Hälsofrämjande och
förebyggande insatser
i specialistvården

1. Skåneleden, IOP, cykelvägar, samverkan kommuner fysisk planering

2. 1177.se, Kolla trycket, Skåneleden, Musik i Syd, lunchkör Malmö Live, Senior Sport School

3. Tandvård, vaccinationer, screening, FaR, levnadsvaneåtgärder, MI, Kultur på recept, Äldremottagningar

4. Samtal om levnadsvanor, rök- och alkoholfri operation, FaR, vaccinationer, Bättringsvägen, MI

Ökad tillgänglighet och större utbud

Region Skånes övergripande strategiska riktning för att klara framtidens utmaningar tydliggörs i mål och strategi för *Framtidens hälsosystem*. Med det övergripande målet *Bättre hälsa för fler* tar *Framtidens hälsosystem* sin utgångspunkt i invånarnas behov av hälsa och vård och bygger på en helhetssyn och samverkan kring olika insatser där förflyttning mot personcentrerat arbetssätt, hälsofrämjande och förebyggande insatser, samt styrning i riktning mot såväl Nära vård som nivåstrukturering och profilering är i fokus. Förutsättningar skapas genom medarbetare, digitalisering och fysisk infrastruktur. Genom att successivt ändra arbetssätt och styrning förväntas positiva resultat och effekter i form av förbättrad hälsa för befolkningen och bättre upplevelser för patienter och medarbetare.

En viktig roll för primärvården är att tillhandahålla förebyggande insatser utifrån såväl befolkningens behov som patientens individuella behov och förutsättningar och detta sker naturligt genom samverkan mellan framför allt region och kommun². En utmaning är att identifiera forum för samverkan med syfte att skapa en användarorientering i de insatser som utförs, där Region Skåne kan interagera med andra aktörer för samordning av olika resurser, såsom kompetenser, lokaler, idrottsplatser, utegym och andra förutsättningar i samhället.

Med avstamp i pågående inriktningar inom *Framtidens hälsosystem* har ett antal insatser identifierats genom kartläggningen utifrån sin breda ansats, skalbarhet eller möjlighet att svara mot flera funna behov samtidigt. Inom dessa områden bedöms ökad tillgänglighet och utveckling komma många skåningar till nytta.

Ett samlat aktivitetsutbud för fler FaR

Region Skåne har i linje med den nationella målbilden från Inera, tagit fram en regional målbild för 1177. I det regionala dokumentet framhålls att Region Skåne avser att arbeta för att 1177 ska vara den samlade digitala mötesplatsen för invånarens behov av hälsa, vård och omsorg.

² Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Primärvård – en vårdnivå [Internet]. Stockholm: SKR; [publicerad 2024-03-15, citerad 2024-09-12] Hämtad från: <https://skr.se/skr/halsasjukvard/utvecklingavverksamhet/naravard/gemensamplanprimarvard/primarvardenvardniva.69558.html>

I kartläggningen har det framkommit behov av att stärka processen kring FaR, bland annat genom etablerande av en användarvänlig aktivitetsdatabas. Utifrån ovan målbild bör den tillgängliggöras via 1177.se och erbjuda vyer för både patienter, vårdgivare och aktivitetsarrangörer, som ett sätt att tillgängliggöra utbudet och öka antalet förskrivna FaR inom hälso- och sjukvården. Funktionaliteten bör anpassas för att framöver även kunna inkludera andra delar av hälsoutbudet.

Hälsosamtal som främjar hälsa – för alla åldrar

Hälsosamtal som upprepas under livet och anpassas och utformas efter hälsobehoven i varje livsfas kan ses som en vaccination som främjar hälsa hos individen. De hälsosamtal som redan är inbyggda i hälso- och sjukvårdssystemet utgör användbara arenor för ökad genomförandekraft i det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet. Av betydelse är den systematik med vilken dessa hälsosamtal erbjuds och genomförs, vilket möjliggör uppföljning av dessa insatser.

BHV och MHV är en naturlig del av hälso- och sjukvården, de är väletablerade och gör stor skillnad för folkhälsan. Inom MHV följs basprogrammet för gravida och på BVC följs barnhälsovårdens program, båda med återkommande hälsosamtal. Inom ramen för dessa befintliga metoder finns utrymme att fortsatt utöka utbudet av evidensbaserade metoder och utveckla nya arbetssätt. Att stärka nuvarande uppdrag för sakkunniggrupper som Utvecklingsenhet barnhälsa och Utvecklingsenhet kvinnohälsa bedöms väsentligen öka förutsättningarna för att ytterligare stärka dessa arenors bidrag till en ökad hälsa i befolkningen.

Även på ungdomsmottagningarna ingår det i uppdraget att arbeta med förebyggande och hälsofrämjande insatser, där kunskapsspridning och samtal om hälsa utgör basen. Denna typ av arena kan också användas framåt för att utöka och utveckla hälsoutbudet.

Riktade hälsosamtal för 40- och 50-åringar breddinfördes i Skånes primärvård med start 2021. Metoden syftar till att framför allt förebygga hjärtkärlsjukdom. Genomförandet har potential att vara motor till övrigt levnadsvanearbete i primärvården och implementeringen bör fortgå och vidareutvecklas. I nuläget når erbjudandet inte samtliga i åldersgrupperna 40- och 50-åringar, vilket innebär att uppföljning och följsamhet till FFU är av betydelse för att inte skapa ökad ojämlikhet.

Äldremottagningar inom primärvården har som huvuduppgift att jobba med äldres hälsa och denna typ av verksamhet kan erbjudas bredare.

Metod för personcentrerad vård

Nära vård innebär ett ökat fokus på personcentrering, vilket i praktiken innebär att utgå från den unika personens förmågor, behov och förutsättningar i alla delar av vård- och omsorgsprocess. Detta bör styra förhållningssättet i varje möte och ger stöd i strävan mot en jämlik hälsa och vård. Ett användbart verktyg som stöd för personcentrering är samtalsmetodiken motiverande samtal. Syftet med metodiken är att främja motivation och förändring hos individen, samt att skapa förutsättningar för egenvård och medvetna val för hälsan. Genom att utforska kunskap, attityder, förväntningar, motivation och behov under samtalet ökar förutsättningarna för individanpassad information samt för att möta individen där den befinner sig. För medarbetaren ger motiverade samtal möjlighet att öka kunskap och medvetenhet om hur man kan samtala på ett mer effektivt sätt, vilket ofta leder till att upplevd stress minskar. Med fördel kan därför denna kompetens i organisationen stärkas som ett steg mot ökad personcentrering.

Sätt Skåne i rörelse i ett bredare perspektiv

Sätt Skåne i rörelse utgör en kraftsamling för ökad psykisk hälsa hos barn och unga genom fysisk aktivitet och sociala relationer. Insatsen är en samverkan mellan region, kommuner, Länsstyrelsen, barn- och ungdomspsykiatri, elevhälsa, idéburen sektor, lärosäten, näringsliv, med flera. Ett strategiskt arbete kombineras med ett operativt, där kommuner och skolor får stöd att införa evidensbaserade och beprövade metoder, såväl universella som riktade. Plattformen för samverkan kring denna insats finns på plats och utvecklas successivt. Det bör vara av värde att utforska möjligheterna att utöka målgruppen till att omfatta även vuxna och äldre samt att stärka insatserna till att även omfatta utbud inom kulturområdet.

Utöver folkhälsorapporter finns det behov av att ytterligare följa och analysera hälsoutvecklingen när breda insatser genomförs. Detta kan göras på flera sätt, men förslagsvis med ett visuellt tillgängligt statistikverktyg som kan kartlägga områden och dess invånare genom att bland annat beskriva socioekonomi, levnadsvanor och hälsoindikatorer (exempelvis utbildningsnivå, arbetslöshet, trångboddhet och andel barn som lever i ekonomisk utsatthet). Verktöget bör ha funktionalitet att kartlägga styrkor

och behov av hälsofrämjande insatser i olika områden samt identifiera närliggande samverkansaktörer, som samtliga ges tillgång till statistiken.

Konklusion

I Region Skåne sker omställningen mot framtidens hälsosystem med stort fokus på att förbättra tillgänglighet, ekonomi och kompetensförsörjning. Som en del i omställningen bidrar hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser – även vid sjukdom – till en bättre hälsa och livskvalitet för invånarna. Samtidigt kan behovet av vårdinsatser och sjukhusvård minska och hälso- och sjukvårdens resurser används där de ger störst nytta.

En av pusselbitarna inom *Framtidens hälsosystem* är ett samlat hälsoutbud 2030. För detta krävs samhälleliga förutsättningar som främjar en god och jämlik hälsa, hälsosamma levnadsvanor, en hög hälsolitteracitet och färre som insjuknar i livsstilsrelaterade sjukdomar och psykisk ohälsa. Det handlar i första hand om att samla, långsiktigt förstärka och vidareutveckla redan fungerande insatser, där stora delar av det som sker inom Region Skånes förvaltningar finns kartlagda i *bilaga 1*.

Nedan delges några konkreta förslag för ökad genomförandekraft i hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser. Dessa förslag ska endast ses som en start och behöver följas av ytterligare insatser.

Den karta som framträder visar att nuvarande hälsofrämjande arenor kan utgöra grunden för att tillgängliggöra ett utökat hälsoutbud för skåningen.

I enlighet med pågående inriktningar inom *Framtidens hälsosystem* föreslås följande satsningar under 2025:

- Säkerställ tillgången till en användarvänlig aktivitetsdatabas för att stärka processen kring FaR. Utforma funktionaliteten till att framåt även kunna omfatta andra delar av hälsoutbudet. På vilket sätt en sådan aktivitetsdatabas tillhandahålls – regionalt eller nationellt - avgörs av de ekonomiska, tidsmässiga och funktionella förutsättningarna som föreligger för de olika alternativen, vilket i dagsläget inte är fullt känt.
- Utveckla och stärk nuvarande hälsosystem med hälsosamtal i olika livsfaser och inför nya hälsofrämjande metoder och arbetssätt i dessa befintliga strukturer. Stärk det hälsofrämjande uppdraget.
- Öka genomförandekraften i omställningen till Nära vård och öka tillgången till metoder för personcentrerad vård, som MI.

- Bredda och stärk satsningen *Sätt Skåne i rörelse* och säkerställ att utvärdering möjliggörs och tillgängliggörs.

Kartläggning av hälsofrämjande och förebyggande insatser i Region Skåne – bilaga 1

2024-10-29

Innehållsförteckning

Hälsofrämjande och förebyggande insatser i Region Skåne.....	3
1.1 Grundförutsättningar för hälsa – insatsnivå 1	5
1.2 Hälsofrämjande och förebyggande insatser – barn och unga.....	14
1.2.1 Hälso- och sjukvårdsnämnden	15
1.2.2 Sjukhusstyrelserna	17
1.2.3 Primärvårdsnämnden	18
1.2.4 Psykiatri, habilitering och hjälpmedelsnämnden	26
1.2.5 Regionala utvecklingsnämnden	31
1.2.6 Kulturnämnden.....	33
1.3 Hälsofrämjande och förebyggande insatser – vuxna	36
1.3.1 Hälso- och sjukvårdsnämnden	37
1.3.2 Sjukhusstyrelserna	39
1.3.3 Primärvårdsnämnden	42
1.3.4 Psykiatri, habilitering och hjälpmedelsnämnden	49
1.3.5 Regionala utvecklingsnämnden	55
1.3.6 Kulturnämnden.....	57
1.4 Hälsofrämjande och förebyggande insatser – äldre	59
1.4.1 Hälso- och sjukvårdsnämnden	60
1.4.2 Sjukhusstyrelserna	61
1.4.3 Primärvårdsnämnden	63
1.4.4 Psykiatri, habilitering och hjälpmedelsnämnden	66
1.4.5 Regionala utvecklingsnämnden	67
1.4.6 Kulturnämnden.....	68
1.5 Hälsofrämjande och förebyggande insatser	71
1.5.1 Koncernstab kommunikation	71
1.6 Hälsofrämjande och förebyggande insatser - lokala programområden (LPO).....	76

Hälsofrämjande och förebyggande insatser i Region Skåne

Nedan presenteras hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser inom förvaltningarna i Region Skåne.

Kartläggningen presenteras enligt följande indelning och rubriker:

Målgrupp

- Barn och unga
- Vuxna
- Äldre

Förvaltning

- Hälso- och sjukvårdsnämnden
- Sjukhusstyrelser
- Primärvårdsnämnden
- Psykiatri, habilitering och hjälpmedelsnämnden
- Regionala utvecklingsnämnden
- Kulturnämnden

Insatsnivå

1. Grundförutsättningar för hälsa
2. Hälsofrämjande stödstrukturer och aktiviteter för invånaren
3. Hälsofrämjande och förebyggande insatser på primärvårdsnivå
4. Hälsofrämjande och förebyggande insatser i specialistvården

Behov av kompletterande utbud

- Under respektive tabell redovisas rapporterade behov av komplettering av nuvarande hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande utbud.

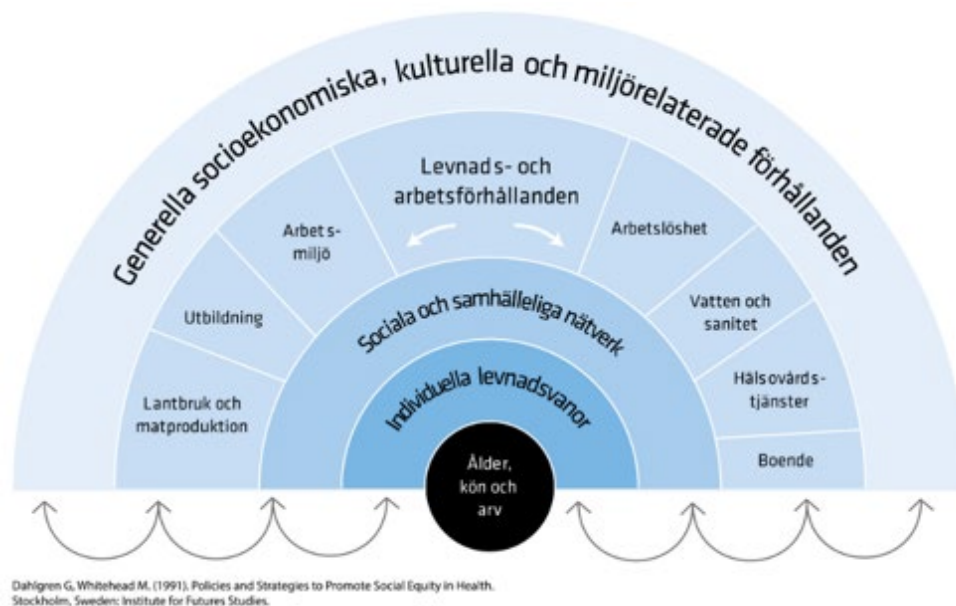
Grundförutsättningar för hälsa, insatsnivå 1, beskrivs i löpande text nedan och lyfter främst insatser inom Regionala utvecklingsnämndens och Kulturnämndens ansvarsområde. Övriga tre insatsnivåer redovisas under respektive målgruppsnivå och förvaltning. Då Region Skåne är en stor organisation är det svårt att få en heltäckande sammanställning av alla pågående insatser. Det finns därför en reservation för att alla aktuella insatser inte har kommit med. Information från uppgiftslämnarna har sammanställts, till viss del bearbetats och presenteras tillsammans med information som hämtats från verksamhetsberättelser och rapporter.

RCC Syds arbete har lagts in under HSN i tabellerna för respektive målgrupp eftersom det mestadels handlar om strategiska och övergripande insatser inom hälso- och sjukvården och Koncernstab kommunikations insatser har sammanfattats i en separat tabell eftersom dessa insatser ligger utanför uppdraget att kartlägga, men bedöms ha stor betydelse, berör flera målgrupper och bidrar inom samtliga nämnders och förvaltningars ansvarsområden. Lokala programområden (LPO) har engagerats utifrån övergripande frågeställningar och även dessa svar presenteras separat.

1.1 Grundförutsättningar för hälsa – insatsnivå 1

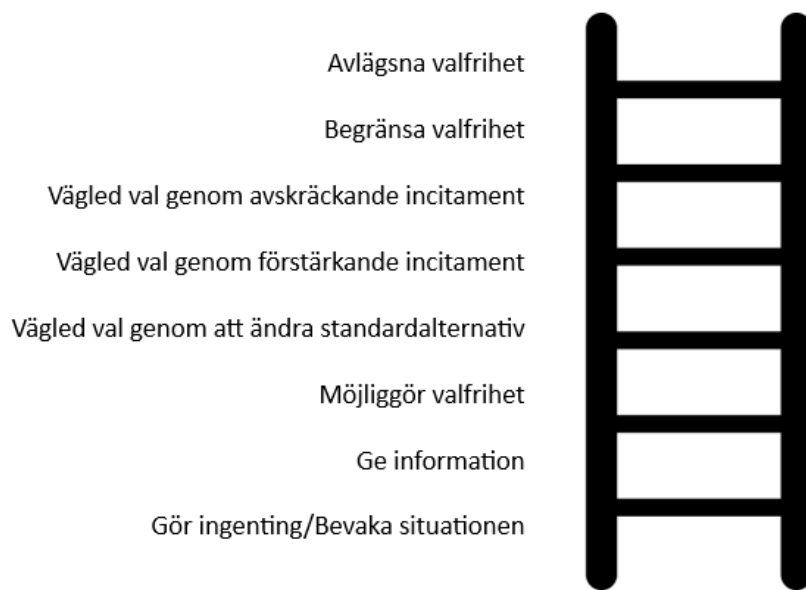

För att främja en god och jämlik hälsa i befolkningen är det viktigt att ha en förståelse för alla de faktorer som påverkar vår hälsa. Hälsans bestämningfaktorer (figur 1) nedan illustrerar på ett tydligt sätt att våra levnadsvanor är starkt påverkade av såväl vår omgivning som våra uppväxtvillkor. Ytterst påverkas folkhälsan av politiska beslut och samhällets organisation och resurser. För att kunna bidra till en mer jämlik hälsa i befolkningen räcker det därmed inte att enbart fokusera på individuella levnadsvanor, vi behöver även inkludera övriga bidragande faktorer. Hälsofrämjande samhällsinriktade insatser kan stärka hälsan genom att skapa en mer hälsosam omgivning för de med störst behov. En fungerande samverkan mellan olika aktörer i samhället är därmed av stor betydelse.

Figur 1. Hälsans bestämningfaktorer enl. Dahlgren och Whitehead (1991).

Hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser på befolkningsnivå syftar till att åstadkomma en beteendeförändring genom olika grader av intervention och begränsningar av individens autonomi. Enligt Nuffields stegen (figur 2) sträcker det sig från åtgärder som innebär ingen intervention och full autonomi, såsom att göra ingenting eller enbart bevaka situationen, till full intervention och ingen autonomi, såsom att helt avlägsna eller förbjuda det som anses hälsoskadligt. I en svensk kontext kan alla de samhällsåtgärder som syftar till att påverka människors levnadsvanor placeras på någon av de olika nivåerna på stegen. Olika åtgärder kan behövas för olika grupper i samhället och hänsyn behöver även tas till skillnader i hälsolitteracitet, det vill säga förmågan att inhämta, förstå och använda sig av hälsoinformation.

Figur 2. Nuffields interventionsstege (2007) i svensk översättning.

Att främja hälsa och förebygga ohälsa på individnivå innebär att förstå och stärka individers egen förmåga till att göra hälsosamma val och stötta dem till långsiktiga levnadsvaneförändringar. För att åstadkomma en levnadsvaneförändring är det viktigt för individen att känna tilltro till sin egen förmåga till förändring och egenmakt över sin egen livssituation. Inom hälso- och sjukvården är *Motiverande samtal (MI)* en metod som ger personalen verktyg för att skapa sig en djupare förståelse för vad som påverkar individens beteende, bemöta individen utifrån hans behov, samt motivera, stötta och stärka individen till att lyckas genomföra en förändring.

Migrationsperspektiv kring hälsofrämjande och förebyggande insatser är viktigt för att säkerställa att lagstiftade hälsofrämjande insatser fullföljs, samt för att öka kunskapen kring särskilda förutsättningar som kan finnas hos invånare med migrationserfarenhet och därigenom skapa bättre anpassade system. Personer med migrationserfarenhet löper generellt större risk att inte delta vid hälsofrämjande och förebyggande insatser. Detta i kombination med att riskfaktorerna ofta är högre än hos personer utan migrationserfarenhet utgör en viktig motivation för regionens fortsatta arbete kring migration och hälsa. Varje patient har rätt att få, förstå och kunna agera på information som ges vid kontakt med hälso- och sjukvården. Allt för att kunna ta välinformerade beslut om sin hälsa. Här är tillgången till tolk i mötet en viktig faktor. Ett exempel på förebyggande arbete som regionen gör är att ge fortbildning till aktuella tolkar om de hälsosamtal som erbjuds till regionens invånare i åldrarna 40 och 50 år. Detta skapar de bästa förutsättningarna för att personer med annat modersmål än svenska på bästa

sätt ska kunna delta fullt ut vid sitt hälsosamtal. Liknande kunskapshöjande insatser har gjorts inom området föräldraskap och det förebyggande arbete som görs inom barnhälsovården för att tidigt upptäcka depression hos nyblivna föräldrar.

1.1.1.1 Regional Utveckling

I Region Skåne arbetar Regional utveckling med att skapa förutsättningar för bättre liv och hälsa för individ och samhälle. Insatsnivå 1 i denna kartläggning, *Grundförutsättningar för hälsa*, utgörs till stor del av deras arbete.

Det regionala utvecklingsuppdraget är ett lagstadgat kärnuppdrag. Uppgiften är att samordna utvecklingsfrågorna i Skåne och leda arbetet med den regionala utvecklingsstrategin *Det öppna Skåne 2030*. Samverkan med andra aktörer är centralt för att skapa förutsättningar för ett Skåne med bättre miljö och bättre liv och hälsa samt fler utbildnings- och arbetstillfällen, framgångsrika företag, förbättrad infrastruktur och regional fysisk planering. Fysisk och psykisk hälsa hos invånarna är avgörande för Skånes utveckling.

En del av arbetet består av framtagande, distribution och uppföljning av den folkhälsoenkät som regelbundet skickas ut till vuxna, unga och barn i Skåne för att undersöka hälsan, kartlägga behov och tydliggöra var insatser och resurser behöver stärkas upp.

Region Skånes utvecklingsarbete lägger en grund för ett hållbart samhälle samt goda livsvillkor och levnadsvanor. För att bidra till *Det öppna Skåne 2030* prioriteras fyra områden: *Bättre hälsa för fler*, *Ett konkurrenskraftigt näringsliv*, *Stärkt kompetensförsörjning* och *Ett sammanbundet Skåne*.

Prioriteringen *Bättre hälsa för fler* handlar om att bidra till goda levnadsvanor och att i samarbete med andra aktörer förbättra befolkningens psykiska och fysiska hälsa. Delmålen i denna prioritering är 1) *Stärka människors förutsättningar att leva hälsosamt* och 2) *Förbättrad sektorsövergripande samverkan för ökad hälsa*.

I första delmålet ingår ökad kunskapsspridning för bättre hälsa och en kraftsamling för ökad psykisk hälsa hos barn och unga genom fysisk aktivitet och sociala relationer – *Sätt Skåne i rörelse*. Insatsen är en samverkan mellan region, kommuner, Länsstyrelsen, barn- och ungdomspsykiatri, elevhälsa, idéburen sektor, lärosäten, näringsliv, med flera. Ett strategiskt arbete kombineras med ett operativt där kommuner och

skolor får stöd att införa evidensbaserade och beprövade metoder, såväl universella som riktade, exempelvis *Aktivitet förebygger* och *Dans för hälsa*. Kunskapshöjande insatser som regelbundna tematräffar, fysisk planering för ett rörelserikt Skåne och utvärdering ingår också i *Sätt Skåne i rörelse*. De olika delarna beskrivs under gruppen Barn och unga, regionala utvecklingsnämnden och sker inom insatsnivå 1, 2 och 3.

Ett annat exempel på en kunskapshöjande insats är *Skåneveckan psykisk hälsa* som varje år arrangeras för alla åldersgrupper. Här skapas möjlighet att prova hälsofrämjande aktiviteter, bryta skam och stigma kring psykisk ohälsa och öka kunskapen för invånare i alla Skånes kommuner.

Under samma delmål ingår förbättrad tillgång till rekreativa miljöer och att utveckla och tillgängliggöra t.ex. *Skåneleden* och cykelleder. Ett exempel på hälsofrämjande samverkan är det material med vandringsleder och cykelleder som har tagits fram kommunvis till alla vårdcentraler. Det möjliggör för samtalsledare i metoden *Riktade hälsosamtal* att ge råd och stöd avseende fysisk aktivitet och naturvistelse till deltagande 40- och 50-åringar. Andra exempel är promenadgrupper kopplade till metoden *Fysisk aktivitet på Recept* (FaR), samt naturvistelse som en del av rehabiliteringen efter cancer, illustrerade under gruppen vuxna, insatsnivå 3 och 4.

Regional utveckling verkar också för en hälsofrämjande samhällsplanering och fysisk planering för ett rörelserikt Skåne. För att stärka hälsoperspektivet i fysisk planering behöver kunskapen om hälsoeffekter av buller och luftföroreningar samt grönstrukturens betydelse för befolkningens hälsa vägas in. Det är också viktigt att öka förutsättningar för fysisk aktivitet genom att till exempel ta hänsyn till aktiva transporter i den fysiska planeringen. *Regionplan för Skåne 2022–2040* är en strategisk och övergripande plan på regional nivå och är vägledande för den efterföljande planeringen, som tex de kommunala översiktsplanerna, men har också en tydlig koppling till tex Region Skånes trafikförsörjningsprogram (planering av kollektivtrafiken) och den regionala transportinfrastrukturplanen. Arbetet handlar främst om förutsättningarna för hälsofrämjande och förebyggande insatser i form av vad den fysiska planeringen kan bidra med. Barns och ungas tillgång till ändamålsenliga miljöer som tex frisk luft, rent vatten, god bebyggd miljö med tillgång till naturområden är särskilt betydelsefullt för att främja fysisk och psykisk hälsa. Detta arbete illustreras under alla grupper på insatsnivå 1.

Under delmål 2 (*Förbättrad sektorsövergripande samverkan för ökad hälsa*) ingår också *Sätt Skåne i rörelse* och vikten av stärkt samverkan. Här finns

långsiktiga samverkansavtal inom kraftsamlingen med RF-SISU, BRIS, FIFH – parasport och Friluftsförbundet Syd. Dessa organisationer bidrar med kunskap i metodarbetet tex *Rörelsesatsning i skolan*, *Skogshjältarna* och *Må bra i naturen* samt för barn och unga med funktionsvariation. Tillsammans med BRIS erbjuds utbildningar inom *Expertgrupp barn* för att enligt Barnkonventionen involvera målgruppen barn och unga i arbetet.

Under delmålet finns även en insats för att stärka social gemenskap och bygga en plattform för att motverka ensamhet i alla åldersgrupper. Det ingår även ett mål att stärka samutveckling av hälsofrämjande system, t.ex. en aktivitetsdatabas för ett samlat utbud inom metoden *Fysisk aktivitet på Recept*. Båda dessa insatser riktar sig mot alla åldersgrupper och finns illustrerat under alla grupper på insatsnivå 1 och 2. Man tar även fram faktablad till alla kommuner för att lyfta frisk- och riskfaktorer och ge stöd i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet ute i kommunerna. I detta arbete sker ett samarbete med Länsstyrelsen och tillsammans drivs även ett folkhälsonätverk för alla Skånes kommuner.

1.1.1.2 Kulturnämnden

Kulturnämnden/kulturförvaltningen bedriver regionalt utvecklingsarbete på kulturområdet utifrån nationella och regionala kulturpolitiska mål. Invånarna i Skåne ska ha tillgång till ett kulturutbud med stor mångfald, innehållande bredd och spets och som präglas av kvalitet och nytänkande. Detta åstadkoms genom t.ex. kunskaphöjande insatser och genom att främja utveckling, nätverk och samverkan, men framför allt genom bidrag till kultursektorn.

Kulturnämnden verkar främst genom andra aktörer och fördelar verksamhetsstöd till ca 90 kulturverksamheter i Skåne. Dessa utgörs ofta av institutioner och större organisationer inom kultursektorn. Medel fördelas också via olika typer av projektstöd till det så kallade fria kulturlivet och mindre aktörer. I sammanställningen presenteras insatser som utförs av mottagare av verksamhetsstöd och omfattar både kontinuerligt arbete och försöksprojekt inom det hälsofrämjande området.

All kultur har potential att vara hälsofrämjande. I denna kartläggning har exempel valts där det hälsofrämjande eller förebyggande syftet är mer tydligt eller där insatsen sker i samverkan med aktörer inom vård-, omsorgs- eller hälsoområdet. Kultursektorn har emellertid sällan enbart hälsoeffekter som mål. Insatserna motiveras även genom kulturpolitiska mål om att nå nya målgrupper och allas möjlighet att ta del av kulturlivet - ett kulturliv som invånarna uppfattar som tillgängligt och känner sig delaktiga i.

Region Skånes kulturnämnd arbetar för att bygga upp en kulturell infrastruktur i Skåne tillsammans med Skånes kommuner, ett starkt föreningsliv och professionellt kulturliv. Fler barn, unga och vuxna ska oavsett individuella och geografiska förutsättningar ha tillgång till ett brett och varierat utbud och en mångfald av berättelser. Fler ska också ha möjlighet att skapa och uttrycka sig genom kultur.

Kultur bidrar till en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar samhällsutveckling. En stark kultursektor ger grundförutsättningar för hälsa. Nedan presenteras insatser inom kulturförvaltningen som inte inkluderats i sammanställningen, då de är strategiska och inte operativa.

Kultur och hälsa

Hälso- och sjukvårdsnämnden och kulturnämnden har en gemensam strategi för kultur och hälsa, Hela människan, hela livet Region Skånes strategi för kultur och hälsa 2022-2030 (skane.se). Genom strategins intentioner vill Region Skåne bidra till att kulturens effekter för människors hälsa och välbefinnande tas tillvara, såväl inom hälso- och sjukvård som i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet.

Insatserna har fokus på att öka kunskapen om området kultur och hälsa och bidra till ökad tvärsektoriell samverkan inom Region Skåne samt med externa aktörer som kommuner, kulturaktörer, idéburen sektor och akademien. Att utveckla hållbara strukturer inom området är prioriterat.

Biblioteksverksamhet

Biblioteksverksamhet är en lagstadgad verksamhet på både regional och kommunal nivå. Bibliotekslagen (2013:801) anger att regioner ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samverkan, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller folkbibliotek. Regional biblioteksplan 2022-2025 för Region Skåne har tagits fram i ett samarbete mellan Region Skånes kulturförvaltning och sjukhusbiblioteken och formulerar övergripande mål, utvecklingsområden och metoder för den regionala biblioteksverksamheten.

Folkbiblioteken är mötesplatser och verksamheter som ska vara tillgängliga för alla. Genom biblioteken får Skånes invånare tillgång till en mångfald av litteratur, arrangemangsverksamhet med förmedling av flera konstarter och möjligheter till livslångt lärande med professionell vägledning, men även ökad delaktighet i samhället och i det offentliga samtalet. Vissa målgrupper är särskilt prioriterade: personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska. Barn och unga

utgör också en prioriterad målgrupp. För många sker en tidig och viktig kontakt med kultur via folkbiblioteken och de är även centrala i arbetet med att främja barns och ungas läsning.

Den regionala biblioteksverksamheten fördelar projektstöd som bidrar till folkbibliotekens utvecklingsarbete. Många av de projekt som beviljas innebär hälsofrämjande insatser, t ex hälsohyllor och programverksamhet med hälsotema, samarbete med intresse- och brukarorganisationer, samarbete med BVC och logopeder (Logopedväskan, som ger föräldrar möjlighet att börja jobba med språkstimulans i väntan på ett första besök hos logoped), utveckling av Shared Reading-verksamhet för sjukskrivna, demensdrabbade, hjärntrötta, personer på häkten etc. En kommun har fått stöd för utvecklat samarbete med kommunala badet, där en hälsohylla på badet uppmuntrar och underlättar att lära sig mer om rörelseglädje och hållbar hälsa.

Biblioteksverksamheten samverkar med sjukhusbiblioteken för ökat utbyte mellan sjukhusbiblioteken och folkbiblioteken. Tillsammans kan de arbeta för ökad hälsolitteracitet och bra hälsokommunikation. Gemensamma informationsinsatser om 1177 förekommer. Sjukhusbiblioteken är också en resurs för folkbiblioteken avseende tips på faktagranskat utbud av böcker eller annan media kring hälsoråd eller information om olika sjukdomar.

Gestaltad livsmiljö

Kulturnämnden har tillsammans med Regionala utvecklingsnämnden tagit fram Region Skånes strategi för gestaltad livsmiljö – arkitektur, form och design. Området gestaltad livsmiljö fokuserar på hur arkitektur, form och design på olika sätt formar samhället och invånarens vardag och hur det kan bidra till att lösa samhällets utmaningar. Insatserna skapar förutsättningar för att arbeta förebyggande för en förbättrad och jämlik hälsa som på sikt främjar människors välbefinnande. Region Skåne driver ett strategiskt utvecklingsarbete för att höja medvetenhet och kunskap kring området.

Folkbildning – studieförbund och folkhögskolor

Folkbildningens syfte är att stärka och utveckla demokratin, skapa förutsättningar för människor att påverka sin livssituation och delta i samhällsutvecklingen.

Studieförbund och folkhögskolor utgör en kulturell infrastruktur för kulturliv och invånare i Skåne. De verkar tillsammans med Region Skåne för allas tillgång till konst och kultur och rätt att uttrycka sig. Samverkan

sker inom ramen för Överenskommelse mellan folkbildningen i Skåne och Region Skåne - Utveckling Skåne.

Kulturnämnden fördelar verksamhetsstöd till studieförbundens nio regionala kontor, medel som kommer de lokala studieförbunden till godo. De lokala studieförbunden bedriver flera hälsofrämjande och förebyggande verksamheter, t ex Shared Reading, minneskörer, seniorverksamhet, samtalsgrupper om existentiell hälsa, verksamhet som ska motverka ofrivillig ensamhet samt kunskapshöjande insatser om psykisk ohälsa (Känslogalan, Skåneveckan etc).

1.2 Hälsofrämjande och förebyggande insatser – barn och unga

Barn/unga

Grundförutsättningar
för hälsa

Hälsofrämjande
stödstrukturer och
aktiviteter för invånaren

Hälsofrämjande och
förebyggande insatser
på primärvårdsnivå

Hälsofrämjande och
förebyggande insatser
i specialistvården

1.2.1 Hälso- och sjukvårdsnämnden

Tabell 1. Hälsofrämjande och förebyggande insatser för barn och unga inom hälso- och sjukvårdsnämndens ansvarsområde.

TANDVÅRD			
Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
2	Föreläsningar i samarbete med Barnskyddsteam	Indirekt: 0–18 år	Under år 2023 erbjöds 10 digitala föreläsningstillfällen, ca 500 personer deltog.
3	Regelbundna enskilda hälsosamtal om munhälsa i samband med basundersökning	3–23 år	75 % av treåringarna i Skåne undersökta år 2023, 79 % av sexåringar, 84 % av tolvåringarna, 60 % av 19-åringarna, 68 % av 23-åringarna.
3	Regelbundna enskilda hälsosamtal om tobak i samband med basundersökning	Från 11 år	84 % av tolvåringarna, 60 % av 19-åringarna, 68 % av 23-åringarna.
3	Tandvårdskliniker som arbetar enligt ett evidensbaserat vårdprogram för barn 0–6 år i utsatta områden	Barn 0–6 år i utsatta områden	Finns elva kliniker i Skåne. Ca 8000 barn boende i utsatt område har fått en riktad munhälsoåtgärd (siffror från år 2021).
3	Munhälsobedömning, föräldrastöd kring att skapa goda kostvanor och munhälsa	1 år	69 % av ettåringarna
3	Föräldrastöd i grupp, info om munhälsa i samverkan med BVC	0–6 år	Rapport från år 2022 visar på 22 unika samverkansinsatser mellan tandvårdsenheter och BVC.
3,4	Vårdprogram tandvård, barn och unga	0–23 år	Se täckningsgrad under ”enskilda hälsosamtal basundersökning”.

Behov av komplettering

Region Skåne har behov av en utvecklingsenhet för tandvård för ökad kunskap om munhälsan hos barn och unga.

Nytt tandvårdsprogram 0-19 år med avsikten att stärka hälsofrämjande och förebyggande insatser generellt till alla barn, med ökat fokus på barn 0-6 år i överensstämmelse med Socialstyrelsens nationella riktlinjer (pågående arbete).

Stärka samverkan med barnhälsovården ytterligare kring att främja levnadsvanor, enligt nationella riktlinjer för tandvården.

Stärka och utveckla samverkan med andra aktörer inom Hälso- och sjukvård och Skånes kommuner, till exempel familjecentraler, förskola och elevhälsa.

REGIONALT CANCERCENTRUM			
Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
3	Information om sunda solvanor på BVC (Bildmaterial finns till samtalsmodell ”Grunda sunda vanor”) <u>Barn och sol - Rikshandboken i barnhälsovård (rikshandboken-bhv.se)</u>	Barn <5 år	
3	HPV-vaccination <u>Utrotning av HPV och livmoderhalscancer – IHRC (hvpcenter.se)</u>	Barn årskurs 5	

Behov av komplettering

Integration av ett hudcancerpreventivt perspektiv när regionen planerar för evenemang/satsningar där det finns risk för hög solexponering. Behöver finnas möjlighet till skugga.

Struktur för samtal om sunda solvanor med barn/ungdomar (>5år) i primärvården.

1.2.2 Sjukhusstyrelserna

Tabell 2. Hälsofrämjande och förebyggande insatser för barn och unga inom sjukhusstyrelsernas ansvarsområde.

SJUKHUSFÖRVALTNINGARNA			
Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
4	Rådgivande samtal vid otillräcklig fysisk aktivitet	Barn och ungdomar	
4	<i>Fysisk aktivitet på Recept (FaR)</i> <u>Fysisk aktivitet på recept - Region Skåne (skane.se)</u>	Barn och ungdomar	
4	På barnkliniken identifieras barn med nedsatt glukostolerans tidigt	Barn och ungdomar	
4	Råd och stöd till föräldrar till barn med sen motorisk utveckling	Barn med försenad motorisk utveckling utan känd medicinsk bakgrund	

Behov av komplettering

Ökad tillgång till rådgivande samtal vid otillräcklig fysisk aktivitet hos barn och unga.

Ökad tillgång till *Fysisk aktivitet på Recept (FaR)* för barn och ungdomar, Fysisk aktivitet på recept - Region Skåne (skane.se)

Det finns utmaningar då flertalet barn och ungdomar idag växer upp med mindre inslag av fysisk aktivitet i vardagen. Barnspecialistvården ser ett ökat behov kring insatser redan för de små barnen. En förstärkning med fysioterapeuter i barnhälsovården skulle kunna bidra till tidiga och förebyggande insatser för utveckling av motoriska färdigheter och fysisk aktivitet.

Behov av gemensamma insatser för att skapa en positiv utveckling inom barnområdet i regionen. Signaler kommer från flera håll om stora förändringar avseende låg fysisk aktivitetsnivå och viktuppgång bland barn och ungdomar. Det pekar på stora behov av förebyggande arbete.

1.2.3 Primärvårdsnämnden

Tabell 3. Hälsofrämjande och förebyggande insatser för barn och unga inom primärvårdsnämndens ansvarsområde.

Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
3	Utbildning i hälsofrämjande och förebyggande arbete på BVC till vårdpersonal	Vårdpersonal på BVC	Introduktion till barnhälsovården 80-100 nyanställda, 50 nyanställda sjuksköterskor i enskilt föräldrasamtal, 150-300 anställda 3-4 x om året digitalt eller på stor konferens.
3,4	Insatser som främjar amning: Amning är en folkhälsofråga som påverkar hälsan hos barn och kvinnor ur ett befolkningsperspektiv. Nationella amningsrekommendationer är helamning i 6 månader och därefter delamning i ett år eller längre. Det finns brister i kunskaps- och vårdkedjan <u>Tio steg som främjar amning - en rapport om amningsvården i Region Skåne 2020 (skane.se)</u> <u>Tio steg som främjar amning (socialstyrelsen.se)</u>	Primär målgrupp är nyblivna föräldrar i Region Skåne. BVC har en viktig roll i att främja och stödja till amning efter barnet fötts. Vårdens uppgift är att stötta i hur man på olika sätt kan vara delaktig. När amningsstöd erbjuds även till partner bidrar det till att partnern samarbetar med mamman för att få amningen att fungera.	Andelen barn som amrades vid 6 månaders ålder (barn födda 2021) var 61,2% varav 8,2% helammades och 53 % delvis amrades.
3	Digitalt amningsprogram: <i>Lär dig om amning</i> i den digitala plattformen Stöd och behandling erbjuds blivande och nyblivna föräldrar som komplement till BVC:s amningsfrämjande arbete. <u>Lär dig om amning - Vårdgivare Skåne (skane.se)</u>	Primär målgrupp är blivande och nyblivna föräldrar i Region Skåne. Indirekt målgrupp: Personal inom barnhälsovården. Även partnern involveras i det amningsstödjande arbetet.	Programmet testas i pilot på 8 BVC och 4 BMM under 2024, beräknas breddinföras 2025. Inera för statistik över antal inloggningar vilken uppdateras och ökar månadsvis.

3	Familjecentraler <u>Familjecentraler i Skåne - Vårdsamverkan Skåne (xn--vrdsamverkanskne-dobn.se)</u>	Barn och familjer, från graviditet till 6 år. Familjecentralen är en hälsofrämjande och förebyggande arena för blivande föräldrar, barn, föräldrar och andra viktiga vuxna kring barnet. I familjecentral ingår BVC, Öppen förskola och oftast även förebyggande socialtjänst och BMM.	I nuläget finns 39 familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter vars uppdrag är att erbjuda ett samlat stöd för blivande föräldrar och barnfamiljer. <u>Kvalitetsuppföljning 2023</u>
3,4	<i>Logopedväskan</i> , samverkan mellan BHV, Stadsbiblioteket Helsingborg och Logopedmottagningen Helsingborgs lasarett	0-6 år	Insats som erbjuds barn i samband med att barnet fått remiss till logoped, med frågeställning utvecklingsrelaterad språkstörning eller selektiv mutism. Syfte: Ge föräldrarna stöd i form av riktat material att låna på biblioteket i väntan på tid för bedömning hos logoped. Alla barn som får remiss till logoped med föräldrar som kan tillräckligt med svenska nås av insatsen.
3	BHV nationella basprogram <u>Barnhälsovårdens nationella program - Rikshandboken i barnhälsovård (rikshandboken-bhv.se)</u>	Barn 0–6 år. I programmet ingår 18 universella besök och extra besök vid behov dvs 14 sjuksköterskebesök (inkl. 2 hembesök, 2 enskilt föräldrasamtal, 3–5 tillfälle föräldrastöd i grupp) samt 4 teambesök till läkare och sjuksköterska.	Hela Skåne, erbjuds fysiskt och digitalt Den 1 maj 2024 fanns 148 BVC i Skåne (varav hälften privata) i alla Skånes 33 kommuner.
3	Enskilt föräldrasamtal (ingår i nationella barnhälsoprogrammet) <u>Enskilda föräldrasamtal - Rikshandboken i barnhälsovård (rikshandboken-bhv.se)</u>	Alla föräldrar erbjuds detta under barnets första levnadsår.	Årlig statistik för barn födda 2023 visade att enbart 21% av "icke-födande förälder" fick ett enskilt föräldrasamtal jämfört med 79% av alla födande föräldrar.
3	<i>EPDS (Edinburgh Postnatal Depression Scale)</i> screening för postpartum depression https://www.rikshandboken-bhv.se/metoder--riktlinjer/screening-med-epds/	Den födande föräldern.	EPDS används som ett strukturerat underlag för BVC-sjuksköterskans samtal om mående hos den födande

			föräldern. Årlig statistik för barn födda 2023 visade att 79% av alla kvinnor screenades för postpartum depression.
3	Fråga föräldrar om våldsutsatthet <u>Upptäcka och stödja barn utsatta för våld i nära relationer - Rikshandboken i barnhälsovård (rikshandboken-bhv.se)</u>	Alla föräldrar till barn 0–6 år.	Hälso- och sjukvårdspersonal har sedan 2022 en skyldighet att fråga alla patienter om tidigare och pågående våldsutsatthet. I dagsläget finns inga tillförlitliga data inom BHV kring hur många som tillfrågas om erfarenheter av våld i nära relationer.
3	Föräldrastöd i grupp <u>Föräldraskapsstöd i grupp - översikt - Rikshandboken i barnhälsovård (rikshandboken-bhv.se)</u>	Alla föräldrar erbjuds detta under barnets första levnadsår.	Årlig statistik för barn födda 2023 visar att enbart 66,0 % av föräldrarna blev tillfrågade och 16,9 % deltog minst tre gånger (pappor endast 0,7 %). Motsvarande siffror för barn födda 2019 visar att före pandemin tillfrågades 84,4 % och 23,4 % deltog minst tre gånger (pappor 1,1 %).
3	Främjande av hälsosamma matvanor hos spädbarn och små barn	Barn 0-6 år och föräldrar.	Samverkan mellan BVC och dietister inom BVC-verksamhet. På ett fåtal platser i Region Skåne finns dietist med i föräldragrupper. Remisser från BVC.
3	Rådgivande samtal vid bruk av alkohol	Barn och unga <18 år som brukar alkohol	
3	Kvalificerat rådgivande samtal, tobaksavvänjning	Barn och unga <18 med tobaksbruk (cigaretter, snus)	
3	Rådgivande samtal vid otillräcklig fysisk aktivitet	Barn och unga med låg fysisk aktivitetsnivå	
3	Inom ramen för nationella <i>Bokstart</i> genomförs dialogläsning vid 8-månaders hembesök. <u>Bokstart</u>	Primär målgrupp: Föräldrar och barn 0–1 år Indirekt målgrupp: Personal BHV.	Under 2023 erhöll 14 063 barn i Skåne dialogläsning och samtliga barn fick en bokgåva för att främja barnets språkutveckling.

3	<i>Grunda sunda vanor</i> – metod för hälsosamtal inom BHV <u>Grunda sunda vanor - Rikshandboken i barnhälsovård</u> (rikshandboken-bhv.se)	Barn 0–6 år	Hela Skåne, fysiskt och digitalt Under 2023 fick alla barn ett hälsosamtal med hjälp av ett bildstöd vid 4 års ålder och barn över 18 månader erbjuds uppföljning i form av återbesök vid ett ökande Body Mass Index (BMI), övervikt eller obesitas.
3	Allmän vaccination mot difteri, stelkramp, polio, kikhosta, hemofilus influenzae typ B, invasiv pneumokocksjukdom, hepatit B <u>Vacciner som används i Sverige</u>	Barn 0–6 år	År 2022 var i genomsnitt 94,4% (90,4-98,8%) bland 2-åringar i Skåne vaccinerade med tre doser mot dessa sjukdomar (källa: FOHM)
3	Allmän vaccination mot rotavirus	Barn upp till 6–8 månader	År 2022 var i genomsnitt 89,8% med en dos och 82,6% med 2 doser av ettåringar i Skåne vaccinerade mot rotavirusinfektion (källa: FOHM)
3	Allmän vaccination av barn mot mässling, rubella, påssjuka <u>Vaccination mot mässling</u> <u>Vaccination mot röda hund</u> <u>Vaccination mot påssjuka</u>	18 månaders ålder samt i årskurs 1–2	År 2022 var i genomsnitt 94,8% (90,4-98%) bland 2-åringar i Skåne vaccinerade mot dessa tre sjukdomar (källa: FOHM)
3	Allmän vaccination av barn mot humant papillomvirus <u>Vaccination mot humant papillomvirus (HPV)</u>	Pojkar och flickor i årskurs 5–6	År 2022 var i genomsnitt 86,4% av alla 12-åriga flickor i Skåne vaccinerade med två doser mot dessa sjukdomar. För 12-åriga pojkar var siffran i genomsnitt 80,6% (källa: FOHM)
3	Särskild vaccination av barn med ökad/hög risk för tuberkulos <u>Vaccination mot tuberkulos (TB)</u>	Barn och unga 0–6 år	Statistik kring barn med ökad risk för tuberkulos är för nuvarande inte tillförlitlig.
3	Vaccination mot hepatit B av barn med ökad/hög risk <u>Vaccination mot hepatit B</u>	0–18 år	Ingen statistik tillgänglig
3	Vaccination av barn till gravida med hepatit B <u>Regionala riktlinjer - Region Skåne (skane.se)</u>	0–2 mån	ingen statistik tillgänglig

3	Vaccination mot kikhosta av gravida <u>Vaccination mot kikhosta för gravida</u>	Primär målgrupp gravida Sekundär: spädbarn 0–3 månader	Vaccinationstäckning för alla förlösta under 2023 var 49% (6768 givna vaccinationer, totalt 13 772 förlösta kvinnor).
3	Särskild vaccination mot invasiv pneumokocksjukdom för riskgrupper	Barn 2 år - livets slut	Ingen statistik tillgänglig. Vaccineras via vårdcentraler eller barnsjukhusen.
3	Särskild vaccination av barn med ökad/hög risk för influensa	2–18 år	Ingen statistik tillgänglig. Vaccineras via vårdcentraler eller barnsjukhusen.
3	Vaccination av barn med ökad/hög risk för covid-19 <u>vaccination-av-barn-under-18-ar.pdf (skane.se)</u>	Barn och unga 5–18 år	Ingen statistik tillgänglig. Vaccineras via vårdcentraler eller barnsjukhusen.
3	Utökat hembesöksprogram (<i>Växa tryggt</i>) <u>Hem - Växa tryggt (kfsk.se)</u> <i>Växa tryggt</i> är ett riktat program som syftar till att förbättra förutsättningarna för barnets hälsa genom att tidigt erbjuda föräldrastödjande insatser i utsatta områden.	Barn och familjer 0–15 månader. Programmet består av 6 hembesök i samverkan mellan BVC och barnmorska på BMM när barnet är nyfött och hembesök i samverkan BVC och föräldrastödjare när barnet är 2–3 veckor och 4,8,10,15 månader.	I dagsläget är det 46 BVC som har möjlighet att ansöka om <i>Växa tryggt</i> varav 16 team har kommit igång. Minst ytterligare två kommer igång hösten 2024 och fler är intresserade.
3	Psykologmottagning barn- och föräldrahälsa, första linjens primärvård för psykisk hälsa i samverkan med MHV och BHV. <u>Psykologmottagningar barn- och föräldrahälsa - Primärvården Skåne (skane.se)</u>	Föräldrar under graviditet samt hos barn upp till sex år och deras föräldrar.	Antal remisser till Psykologmottagningar Barn- och föräldrahälsa, exempelvis i nordvästra Skåne 1403 remisser år 2023
3	Små barns motorik Främjande av tidig motorisk aktivitet för spädbarn och små barn.	Spädbarn - 5 år	Samverkan mellan BVC och fysioterapeut inom BVC-verksamhet. Formaliserat uppdrag för fysioterapeuter inom BVC-verksamhet finns på ett fåtal platser i Region Skåne. Pausgympa för spädbarn i föräldragrupper. Workshop för föräldrar om motorisk utveckling och aktivitet på BVC.

3	Enskilt samtal för den icke-födande föräldern (<i>PIFF</i>) infördes 2019.	Icke födande förälder Vid 3-5 månaders hälsobesök på BVC i Skåne	Sedan implementeringen har andelen icke-födande föräldrar som erbjudits enskilt föräldrasamtal ökat från 49% till 75% medan andelen genomförda samtal ligger fortsatt lågt på 21% år 2023.
3	Inom Capio Närsjukvård finns pågående samarbete med Karolinska Institutet med en app <i>MINISTOP</i> som erbjuds till familjer på BVC för att motverka barnövervikt, som en förstärkning av de hälsosamtal som sker inom BHV-programmet.	Familjer inom BVC-verksamhet	
3	Gåvobok och dialogläsning med de allra yngsta. Sedan 2022 avsätter Primärvårdsnämnden varje år ca två miljoner för att alla skånska barn ska få en bok vid det hembesök som BVC, gör när barnet blir åtta månader. Vid samma tillfälle dialogläser BVC-sjuksköterskan boken med barnet, för att inspirera föräldrarna till fortsatt läsning. Se mer info under avsnitt 1.2.6 Kulturnämnden.	Barn 8 mån + föräldrar	
3,4	<u>HUBS – hälsoundersökning på begäran av socialnämnden HUBS Skåne</u> En läkare på en barn- och ungdomsmedicinsk mottagning undersöker barnets/ungdomens somatiska och psykiska hälsa. En tandläkare på en tandvårdsenhet undersöker barnets/ungdomens orala hälsa.	Barn och ungdomar som ska placeras i samhällsvård, 0-20 år.	Saknas tillförlitlig statistik efter 2019. Senaste kartläggningen visar att det fortfarande finns omfattande brister gällande placerade barns tillgång till hälsorelaterade undersökningar.
4	Stöd i behandling av barn och unga med obesitas. En <u>undersökning</u> om barns och ungas upplevelse av vårdbesöket visar att barn inte tas till inbokade mottagningsbesök på grund av otydlig behandlingsprocess, resursbrist och långa ledtider. I behandlingen ingår hälsofrämjande insatser för hela familjen.	2-18 år	I Skåne finns minst 11 600 barn i 2-18 års ålder med obesitas. I dagsläget finns drygt 2000 unika barn (17%) inskrivna på någon av de elva mottagningar för barn med obesitas i Skåne (<i>BORIS-register</i>).

Behov av komplettering

Kompetens vårdpersonal: Behov av fortlöpande dialog, t ex digitala forum med verksamheten t ex BHV-forum. Matvanor, övervikt och obesitas är känsliga ämnen. Det finns behov av fördjupning till redan anställd personal (inte bara introduktionsutbildning) och behov av utbildning i samtalsmetodik.

Föräldrastöd (Primär målgrupp: Föräldrar och barn 0–6 år): Enligt samlad erfarenhet, aktuellt kunskapsläge, folkhälsomålen, barnkonventionen och internationella översikter finns ett starkt stöd för att utgå ifrån och vidareutveckla det tidiga föräldrastöd som BVC erbjuder idag. Enligt statistiken deltar den icke-födande förälder/partner i lägre utsträckning i föräldraskapsstödsverksamheten, både individuellt och i grupp.

Enskilt samtal för den icke-födande föräldern (*PIFF*: Behöver öka i antal).

BarnSäkert: Identifiera föräldrar som behöver extra föräldrastöd. Varje barns rätt till en god och jämlik hälsa och utveckling och en barndom fri från våld och försummelse. Barn i utsatta livssituationer befinner sig i alla delar av samhället, i olika kontexter. *BarnSäkert* är en evidensbaserad metod för att identifiera psykosociala riskfaktorer som är kopplade till att barn far illa eller riskerar att fara illa. Metoden innebär att alla föräldrar som kommer till BVC svarar på frågor kring ekonomisk oro, nedstämdhet, extrem stress, riskbruk/missbruk av alkohol och våld i nära relationer och erbjuds föräldraskapsstöd utifrån behov och önskemål i nära samarbete med socialtjänstens förebyggande verksamhet. Metoden testas för genomförbarhet på tre BVC i Skåne. För att ytterligare sänka trösklarna för föräldrarna att ta emot stöd, behöver de aktörer som BHV-sjuksköterskorna slussar familjer med behov vidare till, vara mer synliga på BVC t ex genom att utveckla en resurspalett (Aktörer så som budget- och skuldrådgivare, alkoholterapeut, familjerådgivare, barn och föräldrahälsa-psykolog, kvinnojourerna mm.).

Utveckla föräldrastöd i grupp: Sammanhållna föräldragrupper från mödrahälsovården till barnhälsovården innebär stora fördelar och bör eftersträvas även om det kan utmanas av organisatoriska faktorer (t ex vård- och hälsovalet i Skåne). Vid sammanhållna grupper ges föräldrarna större möjlighet att skapa varaktiga sociala kontakter och föräldrastödet motsvarar bättre de mål som inte enbart handlar om kunskapsförmedling. Innehållet i träffarna ska styras av de blivande föräldrarnas önskemål och behov. Det ska alltid finnas utrymme för föräldrarnas egna frågor eller reflektioner. Det behövs utveckling av föräldrastöd i grupp med medverkan av andra aktörer: dietist, fysioterapeut, psykolog, tandvård, familjerådgivare och förskolepedagog. Stödet som erbjuds måste utformas efter såväl icke-födande partner som den födandes behov.

Ökat amningsstöd: Skånska barn ammas långt under amningsrekommendationerna vilket på både kort och lång sikt är en viktig folkhälsofråga. I Skåne pågår arbetet med framtagande av ett digitalt amningsstöd som ska komplettera det ordinarie amningsfrämjande och stödjande arbetet.

Ökad samverkan med MHV för att tidigt upptäcka psykisk ohälsa.

Stärka samverkan med dietist med barnkompetens: Matvanor grundläggs tidigt och bra matvanor hos barn påverkar deras hälsa som barn/unga men även senare i livet. Undersökningar visar att många barn äter bristfälligt, och att andelen barn med övervikt och obesitas har tredubblats sedan 1980-talet. Genom att arbeta förebyggande och hälsofrämjande med matvanor för barn/unga/familj skulle mycket ohälsa kunna förebyggas och pengar sparas för samhället. Det finns behov av en övergripande kompetens som kan utveckla utbildningar, metoder samt driva utvecklingsarbete med fokus på barn och unga i större utsträckning. Samt behov av dietister på VC/BVC/elevhälsa/ungdomsmottagning som kan möta barn/ungas behov (t ex vid övervikt, ensidigt ätande, ohälsosamma matvanor) och som kan arbeta tvärprofessionellt kring barnen. Det finns behov av att utveckla rutiner och metoder för att uppmärksamma, åtgärda och följa upp ohälsosamma matvanor.

Vidareutveckling av metoden *Grunda sunda vanor* (barncentrerade hälsosamtal): *Grunda sunda vanor* är en strukturerad och teoribaserad metod för barn och föräldrar och det finns behov av utveckling när ohälsosamma matvanor och otillräcklig fysisk aktivitet identifierats.

Stärkt samverkan kring behandling av övervikt för skolbarn och ungdomar: Det finns en Regional riktlinje som beskriver primärvårdens behandling av barn och ungdomar med övervikt och obesitas. Det finns behov av närmare samverkan mellan elevhälsan och regionen. Merkostnader för samhället för en årskohort 6-åringar med övervikt uppskattas till 2,1 miljarder (*The economic burden of overweight and obesity in Swedish children – A lifetime perspective - IHE*).

Tillgång till fler digitala verktyg, exempelvis *MINISTOP*: Övervikt och karies är växande problem bland barn i Skåne. *MINISTOP* är en app som ska underlätta för föräldrar och barn att göra hälsosamma val i vardagen. Appen finns på flera olika språk; svenska, engelska, arabiska och somaliska, och har som målsättning till att främja hälsosamma matvanor och minska stillasittande skärmtid. I dagsläget kan enbart BVC inom Capio erbjuda föräldrar tillgång till appen vilken skapar ojämlikhet. Stöd och behandlingsprogram *Kom i gång online* erbjuder stöd till och förbereda föräldrar som har barn med misstänkta eller identifierade kommunikationssvårigheter inför kommande utredning och andra insatser på både primärvårdsnivå och specialistnivå.

Stärka BHVs samverkan med logopeder för att tidigt upptäcka barns svårigheter i utveckling av språkstörning och socialt samspel (Primär målgrupp: Föräldrar och barn 0–6 år): BHV träffar alla barn fram till skolstart och har möjlighet att tidigt upptäcka svårigheter i utveckling av språk och socialt samspel. Samarbete mellan logopediverksamhet och BHV har i andra regioner främjat stödet till barnet och föräldrarna. Det finns idag inga logopeder inom BHV i Region Skåne. Tillgång till logopeder inom BHV skulle kunna innebära förstärkta hälsofrämjande insatser i form av både råd och stöd till föräldrar, samt kunskapsstöd till övriga professioner inom BHV.

Samordnande logopedfunktion och övergripande regional logopedisk utvecklingsenhet: Det finns behov av en samordnande logopedfunktion som har i uppdrag att arbeta hälsofrämjande inom primärvården med barns utveckling av språk och kommunikation. Det finns även behov av en utvecklingsenhet för logopediska frågor med fokus på barns hälsa och utveckling.

Ökat arbete med små barns motorik genom fysioterapeutnärvaro i BHV-verksamhet: Barns motoriska förmåga påverkas av miljön. Idag tillbringar spädbarn och små barn mycket tid i passiviserade positioner och aktiviteter. Tiden minskar därför för barnet att utveckla egna rörelseerfarenheter och detta påverkar den motoriska utvecklingen både på fin- och grovmotorisk nivå. Det är av stor betydelse för barnets hälsa och ADL (aktivitet i vardagliga livet) att barnet får berikande möjligheter till varierad neuromotorisk aktivitet. Brist på sådan påverkar koordinationen i kroppen; att kunna utföra komplexa sammansatta fin- och grovmotoriska aktiviteter. Samverkan mellan fysioterapeuter och BVC behöver utvecklas och förstärkas för att nå alla barn.

Implementera *Klimatkompassen* som en del av det regionala BHV programmet. <https://varabarnsklimat.se/klimatkompass/>

Stärkt samverkan mellan tandvård och barnhälsovård: Ett projekt har startat upp med syftet att utveckla samverkan mellan barnhälsovården och tandvården kring att främja en god munhälsa. Munhälsan hos förskolebarn är försämrade och allt fler barn drabbas av karies. Vissa grupper är hårdare drabbade än andra och skillnaderna har förstärkts över tid (Socialstyrelsen, 2022).

Stöd i övergång mellan MHV till BHV genom psykologerna som aktör: Ett föräldraskap där föräldrar kan samarbeta och stötta varandra gynnar barns hälsa, utveckling och välbefinnande. Det är också viktigt för föräldrarnas relation till barnet och till varandra. Mödrahälsovården samt barnhälsovården är verksamheter som möter de allra flesta blivande och nyblivna föräldrar under en period då föräldraskapet formas. *Psykologmottagning Barn och föräldrahälsa (PBFH)* är en verksamhet som har en unik möjlighet att arbeta hälsofrämjande genom konsultation till BMM och BVC samt ge föräldrastöd enskilt och i grupp från graviditet och barnets första år.

Arbete pågår med *Nationellt hälsoprogram för barn och unga* som ska ge bättre och mer jämlik hälsa. Syftet är att skapa en mer sammanhållen, regelbunden och jämlik hälsouppföljning för barn och unga där MHV, BB, Neonatal, BHV, tandvården, vårdcentraler ungdomsmottagningar, Elevhälsan, Barnsjukhusen, med flera ska samverka. Socialstyrelsen ska senast den 31 oktober 2026 lämna en slutredovisning av uppdraget till Socialdepartementet. För uppdragets genomförande avsattes totalt 20 miljoner kronor under 2023. Regeringen beräknar att medel kommer att avsättas för uppdraget under åren 2024–2026 under förutsättning att riksdagen anvisat det. <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/god-och-nara-var/d/nationellt-halsoprogram-for-barn-och-unga/>

Inför *Riktade hälsosamtal* för förstagångsföräldrar: För att nå hela familjen och barnen avseende levnadsvanornas betydelse, vore det önskvärt att erbjuda metoden *Riktade hälsosamtal* inom BVC med målgrupp förstagångsföräldrar.

Utbyggnad av den information som medborgarna kan ta till sig via 1177: Detta skapar möjligheter utan att det tar resurser.

Ökad vaccinationstäckning för mässling.

1.2.4 Psykiatri, habilitering och hjälpmedelsnämnden

Tabell 4. Hälsofrämjande och förebyggande insatser för barn och unga inom psykiatrins, habiliteringens och hjälpmedelsnämndens ansvarsområde.

VO SYN, HÖRSEL OCH DÖV			
Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
2	Samverkan med patientorganisationer, föreningsliv och sportföreningar: - <i>Hälsoverkstan</i> – Förbundet Sveriges Dövsblinda (FSDB) - FIFH - Lunds kommun gällande fritid och föreningsliv för ungdomar som använder teckenspråk	Barn och unga med hörselnedsättning, dövhet synnedsättning, blindhet, dövblindhet	
4	Stödsamtal angående psykiskt mående – kurator	Föräldrar, barn och unga med hörselnedsättning, dövhet synnedsättning, blindhet, dövblindhet som uttrycker behov	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne
4	Hjälp i att hantera stress och trötthet	Barn och unga med synnedsättning och dövblindhet	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne
4	Handledning kring motorik	Barn och unga med synnedsättning, främst de med blindhet samt dövblindhet.	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne

4	Öka fysisk aktivitet i vardagen – <i>Fysisk aktivitet på Recept (FaR)</i>	Barn och unga med synnedsättning vid behov	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne
4	Få stöd i att klara hemliv och personlig vård	Barn och unga med synnedsättning och dövblindhet vid behov	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne
4	Miljöanpassning hemma och på förskola/skola (inklusive fritidshem). Innefattar både anpassning av yttre miljö samt material och aktiviteter.	Barn och unga med synnedsättning och dövblindhet vid behov	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne
4	Gruppinsats - Rörelsegrupp	Erbjuds barn med synnedsättning 3-5 år	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne
VO HABILITERING			
Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
4	Insatser kring fysisk aktivitet som rullstolsträning, konditions- och styrketräning, cykelskola, FaR, (behandling i bassäng, ridfysioterapi)	Barn och ungdomar i habiliteringens målgrupper	Fysiskt, hela Skåne
4	Stressreducerande insatser som <i>NeuroACT</i>	Ungdomar i habiliteringens målgrupper	Fysiskt/distans, alla områden
4	Utbildningar och insatser kring sömn, mat, toalett	Närstående till barn och ungdomar i habiliteringens målgrupper	Fysiskt/distans, hela Skåne
4	Hälsosamtal	Barn och ungdomar i habiliteringens målgrupper (ev genom närstående)	
4	Inom kort kommer en digital utbildning om fysisk aktivitet	Barn, ungdomar i habiliteringens målgrupper och deras närstående	Digitalt

VO UNGDOMSMOTTAGNINGAR			
Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
2-4	BUP online (egenvård, levnadsvanor)	Alla	100 %
2	UMO.se (egenvård, levnadsvanor)		Hög tillgänglighet, dygnet runt.
3	Hälsofrämjande insatser inom UM (ungdomsmottagningarna) som hälsosamtal, egenvård, rutiner, sexuell identitet, sexuell hälsa, preventivmedelsrådgivning och levnadsvanor.	Ungdomar 12-22 år	Hög tillgänglighet på UM i Skåne. Möjlighet till att på helgfri vardag få hjälp med utbud/metod inom i genomsnitt 6 min. Öppettider 08.15-16.15.
3	Fråga ungdomar om våld utsatthet och på ungdomsmottagning.	12-22 år	
3	Vaccination Hepatit B på ungdomsmottagning för män som har sex med män	Unga män som har sex med män	
2	<i>Utåtriktad främjande verksamhet:</i> Riktad till elevhälsans personal Elevinformationsmöten Filmmaterial riktad till skolor	12-22 år	
3	<i>Mottagningsarbete förebyggande insatser:</i> Fråga om våld utsatthet Fråga om rökning, alkohol, droger, tobaks, alkohol - droginformation Säkrare sexrådgivning Prata om samtycke i relationer STI (Sexuellt överförbara sjukdomar) provtagning Antikonceptionsförskrivning Graviditetstest Dagen efter piller för att förhindra icke-önskad graviditet Både gynekologiska och andrologiska undersökningar att bekräfta normalitet eller identifiera avvikelser Samtal kring sexuell hälsa och sexuell identitet	12-22 år	
3	Frågor om kroppen, könssjukdomar, sex, relationer eller skydd mot graviditet, psykisk hälsa, HBTQ+ frågor	12-22 år	
3	Första linjen (levnadsvanor, egenvård, rutiner, skärmvanor)		

3

Hälsofrämjande insatser inom UM i grupp för ungdomar med stress, lindrig ångest, livskunskap och för att öka sin kroppskännetdom genom *ACT* och *Mindfulness*.

Behov av komplettering

Dietistbehov inom verksamhet UM.

UM har behov av ett datasystem som inte kräver BankID och som därmed kan ersätta telefoni då UM vänder sig först och främst till unga och de inte använder telefoni. Detta för att ”bygga den gemensamma” linjen för barn och unga med hälsofrämjande insatser som sträcker sig till BUPs behandlingar.

VO BARN- OCH UNGDOMSPSYKIATRI (BUP)			
Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
2-4	BUP online (självhjälp, egenvård, levnadsvanor) <u>För barn och unga - Psykiatri Skåne (skane.se)</u>	Självhjälp för alla invånare barn och unga samt viktiga vuxna (närstående, pedagoger mfl) 0 – 25 år, rekommenderade egenvårdsråd för patienter och närstående, tillgängligt online/digitalt	Öppet alltid, för alla, online/digitalt
3	Första linjen, primärvårdsnivå (levnadsvanor, egenvård, rutiner, skärmvanor)	För alla som triagerats till insats på BUPs primärvårdsnivå	Erbjuds digitalt och fysiskt, i grupp och individuellt
4	BUP specialistnivå, egenvårdsråd och samtal om levnadsvanor	Ska ingå i alla behandlingar på BUP. Anges som steg I behandling i Standardiserade vårdprocesser.	Erbjuds i samband med annan behandling, digitalt och fysiskt.

3,4	BUP workshop för ungdomar kring levnadsvanor och fysisk aktivitet, med fokus på hur aktiviteter kan komma till stånd.	Prövas nu bredare pilot inom samtliga områden och båda vårdnivåerna, på sikt för alla patienter på Första linjen och BUP specialistvård	
4	<i>Fysisk aktivitet på Recept (FaR)</i> samt <i>GoFaR</i> Metoder - Utveckling Skåne (skane.se) i de kommuner där detta erbjuds	Erbjuds vid behov	
4	Sångterapi i heldygnsvården	Erbjuds alla inlagda patienter inom BUP heldygnsvård	
4	Fysisk aktivitet så som morgonpromenad, gym, bassäng etc som del av behandlingen vid BUPs regionala heldygnsvård i Malmö	Erbjuds alla inlagda patienter inom BUPs heldygnsvård	
4	Stöd att komma igång med fysisk aktivitet genom enheternas fysioterapeuter, både öppen – och slutenvård	Erbjuds vid behov	
2	<i>YAM (Youth Aware of Mental health)</i> , Samordning och implementering av universellt skolbaserat program för psykisk hälsa (tillhörighet förvaltningsledning)	Ungdomar 13-17 år	16 kommuner
2	Stöd till kommuner för Suicide Zeros universella program ” <i>Livsviktiga snack i skolan</i> ” (tillhörighet förvaltningsledning)	Ungdomar i årskurs 4-6	
2	Utveckling kurs 4 ”stigma och suicid” i <i>SPISS (Suicidprevention i Svenskt Samhälle)</i> (tillhörighet förvaltningsledning)	Hälso- och sjukvårdspersonal	Kommuner i Skåne och Sverige

Behov av komplettering

Hälsosamma matvanor och nutrition: Dietistbehov finns i verksamheten.

Specialistlogoped inom BUP: Det saknas logopedisk kompetens inom Barn och Ungdomspsykiatri i Region Skåne för utredning av beteende- och utvecklingsrelaterade tillstånd. Detta innebär risk för sämre differentialdiagnostik, och bristande utredning av tal, språk, kommunikation, röst och ätförmåga hos de barn och unga som är målgruppen inom BUP.

Det finns även behov av mer lättillgänglig information och självhjälp som är till för alla invånare oavsett om man är patient eller ej. Den ska gå att använda vid besök och/eller vid kontakt med vården och fungera som ett tillägg till annan behandling och hälso- och sjukvården behöver tänka hela människan oavsett vårdnivå.

1.2.5 Regionala utvecklingsnämnden

Tabell 5. Hälsofrämjande och förebyggande insatser för barn och unga inom regionala utvecklingsnämndens ansvarsområde.

Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
1	Barn och ungas fysiska uppväxtmiljöer i Skåne (förstudie)	Regional utveckling, i förlängningen barn & unga i Skåne	33 kommuner
1	Folkhälsoenkäten barn och unga	Regional utveckling och kommuner	33 kommuner
1	Faktablad risk- och friskfaktorer	Kommuner	33 kommuner
1	Hälsofrämjande fysisk planering	Kommuner	33 kommuner
1	Systeminnovation för aktiva skolresor (till fots/cykel) med ISAB + Vinnova	Barn & unga	4 skolor i Skåne i uppstart
1	Folkhälsonätverk med Länsstyrelsen	Kommuner	15 kommuner (alla 33 inbjudna)
1	Idéburen offentligt partnerskap (IOP) för att gemensamt lösa ett samhällsproblem genom samskapande utifrån varje parts erfarenhet och kunskap, där man gemensamt bidrar med resurser till verksamheten. <u>Idéburet offentligt partnerskap - Utveckling Skåne (skane.se)</u>	SHEDO, Nationell samverkan för psykisk hälsa, RFSU, RFSU och Röda Korsets barnverksamhet	
1,2	<u>Sätt Skåne i rörelse</u> , kunskapshöjande tematräffar, processledning metoderna nedan, uppföljning mm <u>Sätt Skåne i rörelse - Utveckling Skåne (skane.se)</u>	Elevhälsa, kommuner, idéburna org, Länsstyrelsen, BUP, lärosäten, näringsliv mm I förlängningen barn & unga i Skåne	33 kommuner
1,2	Skåneveckan psykisk hälsa	Alla	33 kommuner
1,2	Stärkt social gemenskap – plattform för att motverka ensamhet	Alla	Uppstart
1,2	Utveckling av hälsofrämjande system, FaR-aktivitetsdatabas	Alla	33 kommuner
1,2	Stöd till idéburna organisationer vilka kan bidra till ökad psykisk hälsa hos barn & unga	Barn & unga genom insatser från idéburna organisationer	
1,2	Stöd till barn- och ungdomsorganisationer	Barn & unga genom insatser från idéburna organisationer	

2	<i>Hållbar Generation</i> - <u>Hållbar Generation – -tillsammans rör vi oss framåt (hallbargeneration.se)</u>	Förskola	12 kommuner
2	<i>Femteklassare på Skåneleden</i> - <u>Femteklassare på Skåneleden lever vidare Skåneleden (skaneleden.se)</u>	Barn i årskurs 5	33 kommuner
2	<i>MTB i stad & tätort</i> - <u>MTB i stad och tätort - Utveckling Skåne (skane.se)</u>	Barn & unga	Örkelljunga, Sjöbo och Kristianstad
2	Stiftelsen Skånska Landskap <u>Vandra i Skåne - Stiftelsen Skånska Landskap (skanskalandskap.se)</u>	Barn & unga	33 kommuner
2	<i>Skogshjältarna</i> - <u>Skogshjältarna - Utveckling Skåne (skane.se)</u>	Barn i årskurs F-6 + anpassad skola	23 kommuner
2	<i>GoFaR - Inspirationsbanken</i> <u>GoFaR (Gemensamt ordnad Fysisk aktivitet på Recept) - Generation Pep</u>	Barn & unga	5 kommuner
2	Rörelsesatsning i skolan med RF-SISU	Barn & unga	33 kommuner
2	<i>Aktivitet förebygger</i> - <u>Aktivitet Förebygger - Utveckling Skåne (skane.se)</u>	Barn & unga	6 kommuner
2,3	<i>Dans för hälsa</i> - <u>Dans för hälsa - Utveckling Skåne (skane.se)</u>	Högstadie, gymnasie	13 kommuner
2,3	<i>Må bra i naturen</i> - <u>Må bra i naturen - Friluftsförbundet (friluftsförbundet.se)</u>	Högstadie, gymnasie	4 kommuner

Behov av komplettering

Fördjupa och etablera ett långsiktigt uppdrag för barn och unga inom plattformen *Sätt Skåne i rörelse*.

Ökat arbete med att nå jämlik hälsa.

Ökat fokus framåt på hälsoekonomiska beräkningar och utvärderingar av insatser.

Skapa processer för att skala upp metoder som är evidensbaserade och beprövade.

Genomföra fler riktade insatser i socioekonomiskt svaga områden.

Genomföra fler universella insatser där vi påverkar fler men där effekterna är svårare att mäta. Applicera detta perspektiv på flera arenor, ex skapa meningsfull fritid för många.

Testa hälsocheckar mot näringslivet. Motivera företag att göra hälsosatsningar med hälsofrämjande och förebyggande fokus kopplat till såväl fysisk som psykisk hälsa.

Utveckla samarbete med BHV, MHV, elevhälsan, fritidshem, fritidsgårdar och skola (förskola, grundskola, gymnasieskola).

Ökad samverkan med idéburen sektor för att förbättra stöd till föreningar inom friluftsliv där vi som offentlig aktör inte kan luta oss mot ideella föreningar.

1.2.6 Kulturnämnden

Tabell 6. Hälsofrämjande och förebyggande insatser för barn och unga inom kulturnämndens ansvarsområde.

Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
2	Musik i Syd: Verksamheten Utvecklingscentrum Musik i Vård, Omsorg, Hälsa <u>Utvecklingscentrum – Musik i Vård • Omsorg • Hälsa - Musik i Syd</u> Utvecklingscentrum bedriver utvecklingsprojekt, t ex <i>Break the Silence</i> – fokus ungas psykiska hälsa. Sång, musik, samtal och delaktighet. Planering och uppföljning i nära samarbete med skolorna och professionell kompetens från psykiatri, psykoterapi och självvård.	Unga och pedagoger	<i>Break the Silence</i> har getts som öppen föreställning under exempelvis Skåneveckan för psykisk hälsa, men föreställningen ingår annars i ett flerdagarsprojekt som riktar sig till skolor.
2	Utvecklingscentrum Musik i vård, omsorg, hälsa: <i>Anpassade musikmöten</i> - 3-årigt pilotprojekt med start 2022. Samarbetsprojekt med RBU Skåne och musikerapeut. Utveckling av anpassade och inkluderande musikproduktioner för barn och unga med funktionsvariationer. Följeforskare knuten till projektet. <u>Anpassade musikmöten - Musik i Syd</u>	Barn och unga med funktionsvariation	Musikproduktioner erbjuds barn med funktionsvariation på ett antal olika scener och på anpassade grundskolor/förskolor i Skåne.
2	Musik för barn på kvinnojourer i Höganäs och Växjö. Samarbete med musikerapeut.	Barn till våldsutsatta kvinnor	I Skåne hittills endast i Höganäs

2	<i>Kollaborativet</i> - Grupp som skapar sinnlig scenkonst och kontinuerligt genomför medskapande samarbetsprocesser med barn och unga med funktionsvariationer och deras pedagoger och i kontakt med forskare. Aktuella med utställning på Malmö konsthall <u>Verksamhet Kollaborativet</u> <u>Röra! (malmokonsthall.se)</u>	Barn och unga med funktionsnedsättning samt vuxna i deras närhet	
2,3	<i>Bokstart</i> <u>Bokstart Skåne: Inledning (skane.se)</u> För att främja barns hälsa och utveckling samt erbjuda föräldrar stöd i sitt viktiga uppdrag. Bokstart Skåne består av två delar: 1 Gåvobok och dialogläsning med de allra yngsta. Sedan 2022 avsätter Primärvårdsnämnden varje år ca två miljoner för att alla skånska barn ska få en bok vid det hembesök som BVC, gör när barnet blir åtta månader. Vid samma tillfälle dialogläser BVC-sjuksköterskan boken med barnet, för att inspirera föräldrarna till fortsatt läsning. Gåvoboken och dialogläsningen är en del av det skånska barnhälsovårdsprogrammet. Syfte: läsfrämjande och språkutveckling – utjämnande effekt. Regionala biblioteksverksamheten och Utvecklingsenhet barnhälsa samarbetar kring bokval, fortbildningsdagar etc. 2 Kompetensutveckling, nätverk och stöd till folkbibliotekens Bokstartsarbete Regionala biblioteksverksamheten på kulturförvaltningen stödjer även folkbiblioteken i de skånska kommunerna i deras Bokstartsarbete.	Små barn (8 mån) och vuxna i deras närhet.	Permanent verksamhet i Region Skåne – på kulturförvaltningen (Regionala biblioteksverksamheten) och inom barnhälsovården,
4	Clownronden <u>Clownronden</u> <u>Verksamhetsberättelse-2023_forweb.pdf (usercontent.one)</u> Ideell förening - finansieras till ca hälften av Region Skåne och den andra hälften finansieras av fonder, stiftelser, gåvor samt projektmedel.	0–18 år, anhöriga, syskon, personal	Clownronden besöker regelbundet barn- och ungdomssjukvården i Helsingborg, Kristianstad, Malmö, Lund och Ystad. År 2023 flest besöksdagar i Lund (149) och Malmö (110). Minst antal besöksdagar i Ystad (18). Totalt antal besöksdagar i vården 2023: 450. Nådde 7426 barn. Totala ”publiksiffran”: 21050 (då ingår även anhöriga, vårdpersonal).

4	Musik i Syd – Verksamheten Musik, vård, omsorg, hälsa Musikföreställningar i barn- och ungdomssjukvården. Har framför allt samarbetat med barnsjukvården i Kronoberg. <u>Musik i Vård • Omsorg • Hälsa - Musik i Syd</u> Huvudmän för Musik i Syd är Region Skåne och Region Kronoberg. Erhåller verksamhetsstöd från KN.	0–18 år	Stående erbjudande till barnsjukvården i Skåne, men beställs ganska sällan (när äldreomsorgen bättre, se nedan).
4	Riksteatern Skåne – scenkonstföreställningar i barn- och ungdomssjukvården <u>För att alla i Skåne ska ha möjlighet att uppleva scenkonst! Riksteatern Skåne</u> Erhåller verksamhetsstöd av KN. Föreställningarna subventioneras till 100% genom KN, alltså utan kostnad för vården. Möjligheten för vården att ta emot föreställningar är begränsad även ofta beställarkompetensen.	0-18 år	Stående erbjudande till vården. Det är främst barn och ungdomssjukvården/lekterapin vid SUS Lund som beställer. År 2023 beställde SUS Lund (lekterapin) 5 föreställningar
4	<i>Buffilusk</i> – drivs av BUFF (en internationell barn- och ungdomsfilmfestival som äger rum i Malmö) <u>Buffilusk - BUFF Malmö</u> För ut BUFFs filmutbud på sjukhus i Sverige genom en digital plattform. För att de barn och unga som inte kan komma till festivalen också ska få en chans att se bra barn- och ungdomsfilm från hela världen. BUFF erhåller verksamhetsstöd från KN.	Barn och unga på sjukhus eller inskrivna som vårdas hemma	<i>Buffilusk</i> erbjuds alla barn i den skånska sjukvården. De informeras främst genom lekterapierna, sjukhusbiblioteken och sjukhusskolan. Festivalen äger rum i mars varje år. Arbetet intensifieras då, men Buffilusk-filmerna finns att tillgå året om.

Behov av komplettering

Kulturförvaltningen och regional utveckling har påbörjat ett samarbete kring satsningen *Sätt Skåne i rörelse/Aktivitet förebygger* som är en satsning för att främja barns och ungas psykiska hälsa. Arbetet är i sin linda och har utvecklingspotential.

Insatser och aktiviteter inom funkisområdet.

De insatser med hälsofrämjande syfte som sker inom kultursektorn ofta är tidsbegränsade projekt. Det är en utmaning att ta steget från ett lyckat projekt till en långsiktig och etablerad verksamhet, även om det finns exempel på det motsatta.

Det är också en utmaning att nå nya målgrupper och personer som normalt inte tar del av det offentliga kulturutbudet. Ett sätt att arbeta med det är att främja deltagarbaserad kultur och communitykonst och -kultur. Kulturnämnden har ganska nyligen startat med den typen av satsningar och området behöver fortfarande utvecklas. Deltagarbaserad kultur - Utveckling Skåne (skane.se) Tillsammans skapar vi kultur (skane.se)

1.3 Hälsofrämjande och förebyggande insatser – vuxna

Vuxna

Grundförutsättningar
för hälsa

Hälsofrämjande
stödkonstruktioner och
aktiviteter för invånaren

Hälsofrämjande och
förebyggande insatser
på primärvårdsnivå

Hälsofrämjande och
förebyggande insatser
i specialistvården

1.3.1 Hälso- och sjukvårdsnämnden

Tabell 7. Hälsofrämjande och förebyggande insatser för vuxna inom hälso- och sjukvårdsnämndens ansvarsområde.

TANDVÅRD			
Insatsnivå	Utbud/Metod	Målgrupp	Tillgänglighet
3	Utbildning i munvård till omvårdnadspersonal	Vuxna med omsorgsinsatser	Hela Skåne, fysiskt och digitalt. 3400 utbildade år 2023
3	Munhälsobedömning omsorgsberoende	Vuxna med omsorgsinsatser	Hela Skåne, fysiskt 9780 st år 2023
3	Tandvårdsstöd till berättigade	Vuxna med särskilda behov	Hela Skåne, fysiskt 36 370 st beviljade med tandvårdsstöd (NSF-tandvård)
3	Fråga om tandhälsa ingår i Riktade hälsosamtal	40- och 50 åringar	30 % av alla listade 40 åringar 16 % av alla listade 50-åringar i Skåne under 2023

REGIONALT CANCERCENTRUM			
Insatsnivå	Utbud/Metod	Målgrupp	Tillgänglighet
3	Prickmottagning/ teledermatoskopi skapa-en-prickmottagning.pdf (skane.se)		
3,4	HPV-vaccination Utrotning av HPV och livmoderhalscancer – IHRC (hvpcenter.se)	Barn årskurs 5 + ”catch up” kvinnor födda 1994–1999 (och ev män, se regeringsuppdrag till FHM, ska redovisas 240601)	

3	Cellprovtagning HPV <u>Livmoderhalscancerprevention - nationellt vårdprogram (cancercentrum.se)</u>	Kvinnor 23–70 år
3	Organiserad prostatacancertestning <u>nationell-rekommendation-opt-rcc-2023-final-r1.pdf (cancercentrum.se)</u>	Män 50–74 år
4	Bröstcancerscreening <u>Tidig upptäckt av bröstcancer - RCC (cancercentrum.se)</u>	Kvinnor 40–74 år
4	Kolorektalcancerscreening <u>Screening för kolorektalcancer - RCC Kunskapsbanken (cancercentrum.se)</u>	Vuxna 60–74 år

Behov av komplettering

Integration av ett hudcancerpreventivt perspektiv när regionen planerar för evenemang/satsningar där det finns risk för hög solexponering. Det behöver finnas möjlighet till skugga.

Ökad kommunikation kring vikten av att regelbundet själv kolla sina prickar för att veta när det är aktuellt att söka vård.

Struktur för samtal om sunda solvanor med vuxna i primärvården. Saknas övergripande ansvar för hudcancerprevention på regional nivå och området faller mellan stolarna inom kunskapsstyrningen.

Utökat hälsofrämjande arbete med stöd av hälsoinformatörer. Detta liknar upplägget med hälsofrämjare inom Lindängenprojektet i Malmö, men drivs av eller i samverkan med regionerna i Stockholm och Sörmland. Webbutbildning Hälsoinformatör - grundutbildning - RCC (cancercentrum.se)

1.3.2 Sjukhusstyrelserna

Tabell 8. Hälsofrämjande och förebyggande insatser för vuxna inom sjukhusstyrelsernas ansvarsområde.

Insatsnivå	Utbud/Metod	Målgrupp	Tillgänglighet
4	<i>Fysisk aktivitet på Recept (FaR)</i> <u>Fysisk aktivitet på recept - Region Skåne (skane.se)</u>	Vuxna som behöver öka sin fysiska aktivitetsnivå	2023: KVÅ kod DV200 Totalt antal: 403 Kvinnor: 0,06 % Män: 0,09 %
4	Rådgivande samtal vid riskbruk av alkohol	Vuxna med riskbruk	2023: KVÅ kod DV122 Totalt antal: 178 Kvinnor: 0,02 % Män: 0,04 %
4	Kvalificerat rådgivande samtal, tobaksavvänjning	Vuxna som röker dagligen	KVÅ kod DV113 Totalt antal: 239 Kvinnor: 0,05 % Män: 0,03 %
4	Rådgivande samtal vid otillräcklig fysisk aktivitet	Vuxna med <150 aktivitetsminuter per vecka	KVÅ kod DV132 Totalt antal: 2785 Kvinnor: 0,4 % Män: 0,7 %
4	Kvalificerat rådgivande samtal vid ohälsosamma matvanor	Vuxna där matens innehåll, energiintag, näringsintag, livsmedelsval, tillagningsform eller måltidsmönster inte motsvarar individens behov.	KVÅ kod DV143 Totalt antal: 521 Kvinnor: 0,1 % Män: 0,1 %
4	Samtal om rökfri operation	Vuxna som ska opereras	
4	Samtal om alkoholfri operation	Vuxna som ska opereras	
4	Minska förekomsten av trycksår	Vuxna	
4	Gruppundervisning för nydiagnostiserade patienter med kronisk sjukdom kring riskfaktorer som den specifika diagnosen medför och hur de kan främja sin hälsa.	Vuxna	

4	Individuellt anpassad rådgivning om hälsa (diagnosspecifik).	Vuxna	
4	Individuellt anpassad träning i grupp eller enskilt för att öka/bibehålla fysisk förmåga	Vuxna	
4	Bibehålla självständig förflyttnings-/aktivitetsförmåga	Vuxna	
4	Rådgivande samtal för social interaktion utanför hemmet genom (kurator)	Vuxna	
4	Rådgivande samtal med vuxna med otrygg livsbetingelse Detta gäller beroende av olika karaktär, fobier, utsatthet för kriminella handlingar (kurator)	Vuxna	
4	Enkla råd och rådgivning om levnadsvanor kring struktur, planering och strategier vid kognitiva svårigheter.	Vuxna	
4	För att framgångsrikt kunna förändra ohälsosamma levnadsvanor är kontakten mellan sluten- och primärvård betydelsefull. Lasarettet Trelleborg arbetar aktivt med upptagningsområdets primärvårdsenheter för ett ökat samarbete rörande förebyggande arbete.	Vuxna	
4	<i>Bättringsvägen</i> på SUS i Lund (promenadstråk med stationer med enklare övningar)	Vuxna men även andra målgrupper	Tillgängligt även för individer som är rullstolsburna
4	Rehabiliteringsmedicinska team på (Ängelholms sjukhus): Patienterna får information och kunskap om hälsosamma levnadsvanor och råd och hjälp med att komma igång med fysisk aktivitet, hänvisning vart man kan vända sig för att få hjälp att sluta röka eller minska sin alkoholkonsumtion. Inom teamet finns också tillgång till dietist.	Vuxna	
4	En stor del av medarbetarna har utbildning i <i>Motiverande samtal (MI)</i> vilket är en personcentrerad samtalsmetodik som ger en djupare förståelse för vad som påverkar individers beteende och hur man kan bemöta varje individ utifrån hens behov. (Ängelholms sjukhus)		

Behov av komplettering

Generellt behov av att regelbundet öka kunskaperna kring levnadsvanor som rökning, alkohol och hälsosam mat.

Öka kunskaperna kring stillasittande och dess betydelse för hälsan och inte enbart lägga fokus på ökad fysisk aktivitet.

Önskemål finns om en spridning av aktörer och aktiviteter anpassade till alla åldersgrupper i arbetet med *Fysisk aktivitet på Recept (FaR)*.

Viktigt att befintliga bassänger på SUS får finnas kvar. SUS har i genomsnitt 130 patienter/vecka i Reumatologens bassäng i Lund och 130 patienter/vecka i Ortopedens bassäng i Malmö. Olika specialiteter har möjlighet att låna för pass och enskilt rörelsefrämjande. Detta kan ses som ett gränssnitt mellan rehabilitering och att skapa förutsättningar för att hitta vägar till fortsatt eller ökad fysisk aktivitet.

Samtal kring långvarig stress/åtgärder för stressreduktion.

Dokumentera hälsofrämjande och förebyggande insatser och samtal både på avdelning och mottagning i större utsträckning.

Ökade resurser skulle öka möjligheten att prioritera hälsofrämjande insatser. Generellt behöver levnadsvanor och åtgärder få en ökad plats inom hälso- och sjukvården.

Behov av är att öka kunskap om rökavvänjning och att stötta de patienter som har ett riskbruk av alkohol.

Ökad kompetens inom *Motiverande samtal (MI)* genom tillgång till utbildningar och fortbildningar.

1.3.3 Primärvårdsnämnden

Tabell 9. Hälsofrämjande och förebyggande insatser för vuxna inom primärvårdsnämndens ansvarsområde.

VÅRDCENTRAL			
Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
3	Det arbete och förhållningssätt som varje patientmöte i primärvård innebär (enligt FFU: bidra till bättre hälsa, förbättrad funktionsförmåga, större välbefinnande och högre hälsorelaterad livskvalitet. Ett hälsofrämjande förhållningssätt innebär att informera, stödja och motivera personer att ta eget ansvar för sin hälsa och förbättra den. Hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser innebär identifiering av riskfaktorer, ohälsosamma levnadsvanor och levnadsförhållanden som kan påverka hälsan.) forfragningsunderlag-varldcentral-2023.pdf (skane.se) Se exempelvis under avsnitt 5.4 Uppdragets omfattning (kursiverat nedan) och 5.4.1 Levnadsvanor och hälsofrämjande.	Alla som söker och tar del av primärvård	
3	<i>LEVA (Livsstil för effektiv viktminskning under amning)</i> Digifysisk kontakt, program i Stöd- och behandlingsplattformen LEVA-metoden - Vårdgivare Skåne (skane.se)	Kvinnor efter graviditet	Sedan implementering 2020 har 49 kvinnor erbjudits digital kostbehandling enligt <i>LEVA-metoden</i> .
3	<i>FaR (Fysisk aktivitet på Recept)</i> Fysisk aktivitet på recept - Region Skåne (skane.se)	Vuxna som behöver öka sin fysiska aktivitetsnivå	2023: KVÅ kod DV 200 Totalt antal: 910 Kvinnor: 0,12 % Män: 0,08 %
3	Gruppbehandling <i>Basal Kroppskännedom</i>	Patienter som behöver stärka förmågan att känna igen hur kroppen reagerar på olika känslor och situationer	
3	Riktade hälsoundersökningar enligt FFU	Personer med psykosjukdom, bipolär sjukdom, psykisk utvecklingsstörning eller flerfunktionshinder.	

3	<i>Riktade hälsosamtal (RHS), åldersgrupp</i> <u>Riktade hälsosamtal i Skåne - Vårdgivare Skåne (skane.se)</u>	Innevarande år bjuds alla som fyller 40- och 50 år in.	Under 2023 genomförde 30 % av listade 40 åringar ett hälsosamtal i Skåne och 16 % av 50-åringarna.
3	Rådgivande samtal vid riskbruk av alkohol	Vuxna med riskbruk	2023: KVÅ kod 122 Totalt antal: 4372 Kvinnor: 0,7 % Män: 0,2 %
3	Kvalificerat rådgivande samtal, tobaksavvänjning	Vuxna som röker dagligen	2023: KVÅ kod DV113 Totalt antal: 2308 Kvinnor: 0,2 % Män: 0,3 %
3	Rådgivande samtal vid otillräcklig fysisk aktivitet	Vuxna med <150 aktivitetsminuter per vecka	2023: KVÅ kod DV132 Totalt antal: 10 688 Kvinnor: 1,1 % Män: 1,4 %
3	Kvalificerat rådgivande samtal vid ohälsosamma matvanor	Vuxna där matens innehåll, energiintag, näringsintag, livsmedelsval, tillagningsform eller måltidsmönster inte motsvarar individens behov.	2023: KVÅ kod DV143 Totalt antal: 6770 Kvinnor: 0,8 % Män: 0,7 %
3	Vaccination av vuxna	<u>Vaccination för nyanlända - Vårdgivare Skåne (skane.se)</u>	
3	Vaccination mot covid-19	<u>Vaccination mot covid-19 - för vårdgivare - Vårdgivare Skåne (skane.se)</u>	
3	Vaccination av vuxna Influensa Pneumokocker	Riskgrupper	
3	Vaccination av vuxna HPV	Unga vuxna	
3	Hälsofrämjande filial, Mariastaden (tillhör VC Laröd) Öppna grupper för att främja fysisk aktivitet och social samvaro	Alla	
3	Primärvårdens Skånes teammodell <u>Primärvården Skånes Teammodell - Vårdgivare Skåne (skane.se)</u>	Vårdcentraler i Primärvården Skåne	30-40 vårdcentraler

3	Utbildningsinsatser för ökad kännedom om psykisk ohälsa (introduktionsutb för nyanställda)	Alla nyanställda i Primärvården Skåne
3	<i>SPiSS</i> – webbutbildning i suicidprevention	Alla nyanställda i Primärvården Skåne
2-4	Kampanj <i>Kolla Trycket</i>	Hela Skånes befolkning under kampanj
3	Capio Närsjukvård har <i>Capio Livsstil</i> som är en nationell digital tjänst som vårdcentralerna kan remittera patienter till som behöver hjälp med livsstilsförändringar. Där finns olika programmoduler om bla rökstopp, kost, stress och fysisk aktivitet som patienterna får ta del av både genom självstudier och via chatt/videomöten med vårdpersonal.	Vuxna, äldre
3	Diabetessamordnarna samt Allergi, astma och KOL-samordnare i primärvården arbetar med att utveckla arbetet med dessa patientgrupper och då ingår utbildningsinsatser som omfattar hälsofrämjande aktiviteter för patientgrupper.	Vuxna, äldre
3	Sårkonsultfunktion till regional och kommunal primärvård. Ett sår som inte har läkt på 4–6 veckor bedöms som svårläkt och sårdiagnos måste ställas. Rätt sårbehandling leder till sårsläkning, minskat lidande för patienten, minskade kostnader och miljömässig vinst.	Vuxna, äldre
3	Flyktinghälsan erbjuder asylsökande, flyktingar och papperslösa kostnadsfri hälsoundersökning och hälsosamtal.	Alla

Behov av komplettering

Samlat preventivt arbete för kardiovaskulär risk enligt Region Stockholms fokusområde för primärvård [Primärvårdsrapport2024.pdf](#) | [Vårdgivarguiden \(vardgivarguiden.se\)](#), s 11. RHS bedöms utgöra en del av detta.

Fler hälsofrämjande insatser som inte kräver så mycket medarbetartid från enheterna. Förslagsvis bygga ut den information som medborgarna kan ta till sig via 1177.

Fler invånare och patienter behöver erbjudas behandling av ohälsosamma levnadsvanor.

Fler vårdgivare och vårdenheter bör använda sig av Levnadsvanemottagningen Malmö. Mottagningen är en verksamhet i Primärvården Skåne som arbetar producentneutralt och tar emot remisser från alla vårdcentraler i Skåne, sjukhusen samt egenvårdsremisser. Verksamheten arbetar med de fyra levnadsvanorna genom kvalificerat rådgivande samtal (både fysiskt och digitalt) och arbetar tillsammans med patienten för att förändra deras levnadsvanor på längre sikt. Mottagningen är även delaktig i uppstarten av den digitala plattformen via SoB - *Tobakshjälpen*.

Metoden *FaR* behöver erbjudas i högre omfattning. Journalsystem och databas är dåligt uppdaterade avseende *FaR* och det är tidskrävande för vårdgivaren. Tillgång till specifika personer eller verksamheter som fanns förr, Fysioteken, hade underlättat arbetet. Dit kunde patienten gå med sitt recept och få vidare stöd. Strukturen kring metoden *FaR* behöver således utvecklas och resurssättas för att bli mer användarvänlig.

MÖDRAHÄLSOVÅRD			
Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
3	Barnmorskemottagningarnas (BMM) uppdrag är att genom främjande och förebyggande insatser samt genom identifiering av risker för ohälsa bidra till en god sexuell och reproduktiv hälsa. I BMM:s uppdrag ingår graviditetsövervakning, föräldrastöd, prekonceptionell hälsa, sexuell hälsa preventivmedelsrådgivning, screening för gynekologisk cancer samt handläggning och smittspårning vid sexuellt överförbara infektioner.	Befolkningen	Den 1 maj 2024 fanns 76 barnmorskemottagningar (eller filial) i 32 av Skånes 33 kommuner.
3	Föräldraskapsstödet har som mål att stärka föräldrars tilltro till egen föräldraförmåga. Föräldraskapsstöd kan ges på olika sätt. Exempel på form kan vara: • Fortlöpande enskilda möten med föräldrar. • Föräldragrupper; generella och riktade. • Samverkan med andra för familjen angelägna verksamheter.	Blivande föräldrar	Andelen förstagångsföräldrar som deltar i BMM:s föräldraförberedande insatser har minskat successivt men efter pandemin ses en liten uppgång. Andel förstföderskor som deltagit i föräldraskapsstöd i Skåne är 70%. Andel partners till förstföderskor som deltagit i föräldraskapsstöd i Skåne är 54%. Siffrorna är högre jämfört med riket.

3	Amning är en folkhälsofråga som påverkar hälsan hos barn och kvinnor ur ett befolkningsperspektiv. Nationella amningsrekommendationer är helamning i 6 månader och därefter delamning i ett år eller längre. Sedan 2014 har helamningen minskat medan delamning legat stabilt. BMM har en viktig roll i att främja och stödja till amning under graviditeten och efter barnet fötts.	Kvinnor och barn	Andelen kvinnor som helammade 4 veckor efter förlossning: 69%. Delvis amning: 16%. Ingen amning: 15%. Högutbildade kvinnor helammar i högre utsträckning jämfört med kvinnor med lägre utbildning fyra veckor efter förlossning. Skånes siffor är i enlighet med genomsnittet för riket.
3	Digitalt amningsprogram: <i>Lär dig om amning</i> i den digitala plattformen Stöd och behandling erbjuds blivande och nyblivna föräldrar som komplement till BMM:s amningsfrämjande arbete.	Blivande föräldrar	Programmet testas i pilot vilket är pågående under 2024.
3	Graviditetsövervakning på BMM, se nedan rader		
3,4	BMM ska erbjuda ett första besök så tidigt som möjligt efter att den gravida kontaktat mottagningen. Fokus vid första besöket är hälsosamtalet med fokus på levnadsvanor och läkemedel/substanser som kan påverka barnet. <i>ABCD- modellen</i> kan användas vid inskrivning (Alkohol, Borttagande eller bevarande av läkemedel, Cigaretter, tobak, nikotin och Droger) Vid identifierat riskbruk ges information och den gravida erbjuds extra stöd på egen eller annan enhet. Remittering till specialiserad vård vid behov.	Gravida	Genomsnittlig graviditetsvecka för första journalförda besöket är 8,2 för gravida i Skåne vilket är mycket nära rikssnittets 8,1. Alkohol: Screening för alkoholbruk genomförs med AUDIT. Enligt nationellt målvärde ska minst 95% av gravida screenas enligt AUDIT. I Skåne är andelen screenade med AUDIT 88,8%. Cigaretter, tobak, nikotin: Andelen rökare under graviditet har sjunkit sedan 2015. Rökning 3 månader före inskrivning är i Skåne 11 % Rökning vid inskrivning: 4,0 %. Rökning i graviditetsvecka 32: 2,6 %. Andelen gravida som snusar före inskrivning har ökat sedan 2018. Snusning 3 månader före inskrivning: 4,7 %

			Snusning vid inskrivning: 0,8 % Snusning i graviditetsvecka 32: 0,3%. Borttagande eller bevarande av läkemedel: <i>uppgift registreras ej</i> Droger: <i>uppgift registreras ej</i>
3	Strukturerat samtal om matvanor och fysisk aktivitet vid obesitas under graviditet ska genomföras. BMM ska erbjuda kombinerad levnadsvanebehandling: • Uppmuntra till fysisk aktivitet och informera om eller förskriva <i>Fysisk aktivitet på Recept (FaR)</i>. • Ge individuella kostråd och vid behov remittera till dietist. • Erbjud stöd för beteendeförändringar med stöd av <i>Motiverande samtal (MI)</i>.	Gravida	Andel gravida med obesitas ökar successivt i Skåne liksom i riket. Andel gravida med obesitas BMI ≥ 30 kg/m² vid inskrivning är 17%. Antal utfärdade recept på fysisk aktivitet (<i>FaR</i>) av barnmorska som registrerats med KVÅ kod, var förra året 712 fördelat på fem BMM. Antal remisser till dietist <i>registreras ej</i>. Enligt förfrågningsunderlaget för BMM 2024 ska varje BMM säkerställa att medarbetarna har kompetens i motiverande samtal i arbetet med beteendeförändring vid ohälsosamma levnadsvanor.
3	Eftervårdsbesöket på BMM sker 8–16 veckor efter förlossningen och ska bland annat innehålla: • Psykisk och fysisk hälsa • Samtal om förlossningsupplevelsen • Gynekologisk undersökning • Uppföljning av levnadsvanor • Amningsstöd • Erbjudande om antikonception	Kvinnor	Det nationella målvärdet för andel genomförda eftervårdsbesök är 90 %. I Skåne kom 92,8% på eftervårdsbesöket. Skånelistan rekommenderar <i>LARC (long-acting reversible contraception)</i> som preventivmetod till unga och fertila kvinnor. Fördelning av preventivmetod vid eftervårdsbesöket i Skåne är: • <i>LARC</i> 23% • Gestagen metod (ej <i>LARC</i>) 14%, • Kombinerad hormonell metod 10%.

			Ingen metod/övrigt 53% (cykelbaserad/ barriär) Siffrorna är i enlighet med nationella siffror.
3	Sexuell och gynekologisk hälsa på BMM, se nedan rader		
3	BMM har ett förebyggande uppdrag för sexuellt överförbara sjukdomar. BMM ansvarar för att behandla och smittspåra vid påvisad klamydiainfektion som är smittspåringspliktig. Vid positivt gonorréprov remitterar barnmorskan till specialiserad enhet.	Befolkningen	Medianvärdet för registrerade smittspårningar (enligt KVÅ kod) för BMM var sex utförda smittspårningar per enhet förra året. Det ses dock en stor spridning med betydligt fler ärenden på större enheter.
3	Cervixcancerprevention, se under rubrik Vuxna, RCC. Tidigare fick kvinnor kallelse till cellprovtagning på BMM. Nu gäller egenprovtagning för HPV. Egenprovtagningen är lika säker för att upptäcka HPV som ett prov på en barnmorskemottagning.	Kvinnor ålder 23–70 år	Sedan införande av egenprovtagning HPV är hörsamheten 38% vilket är högre jämfört med tidigare gynekologisk cellprovtagning hos barnmorska. Det finns inga nationella jämförande siffror eftersom olika regioner har kommit olika långt i egenprovtagning HPV.
3,4	För ca 10% av gravida är rädsla inför förlossningen så intensiv att den betecknas som kliniskt relevant förlossningsrädsla. BMM identifierar behov av extra stödåtgärder vid förlossningsrädsla som ofta sker på annan enhet.	Gravida	Andel gravida i Skåne som fått extra stöd vid förlossningsrädsla - Omfödskor 14% - Förstfödskor 8% Andelen som fått stöd har successivt ökat. Skåne ligger något lägre jämfört med övriga riket.
4	Projektet: <i>Sammanhållen och teambaserad vårdkedja (Caseload)</i> i förlossningsvården på SUS Malmö. BMM kan remittera gravida med förlossningsrädsla, gravida med uttalad ångest samt gravida som inte talar svenska eller engelska och får sitt första barn i Sverige.	Gravida	Pilotprojektet planerar för uppstart höst 2024. Projektet riktar sig enbart till boende i Malmö stad.

Behov av komplettering

Kombinerad levnadsvanebehandling vid graviditet och obesitas: Obesitas och/eller ohälsosamma matvanor samt fysisk inaktivitet med stor viktuppgång under graviditet ökar risken för graviditets- och förlossningskomplikationer såsom graviditetsdiabetes och preeklampsi. Socialstyrelsen rekommenderar kombinerad levnadsvanebehandling för gravida med obesitas och att samtliga regioner återkommande genomför kompetenshöjande insatser med fokus på arbetet med levnadsvanebehandling i samband med graviditet. I Region Skåne är oklart hur många barnmorskor som har utbildning i metoden *motiverande samtal* och FaR verkar endast används av ett fåtal BMM. Detta arbete behöver skalas upp.

Föräldraskapsstöd: Enligt samlad erfarenhet, aktuellt kunskapsläge, folkhälsomålen, Barnkonventionen och internationella översikter finns ett starkt stöd för att utgå ifrån och vidareutveckla det tidiga föräldrastöd som BMM erbjuder idag. Sammanhållna föräldragrupper från BMM till barnhälsovården innebär stora fördelar och bör eftersträvas även om det kan utmanas av organisatoriska faktorer (t ex vård- och hälsovalet i Skåne). Vid sammanhållna grupper ges föräldrarna större möjlighet att skapa varaktiga sociala kontakter och föräldrastödet motsvarar bättre de mål som inte enbart handlar om kunskapsförmedling. Innehållet i träffarna ska styras av de blivande föräldrarnas önskemål och behov. Det ska alltid finnas utrymme för föräldrarnas egna frågor eller reflektioner.

Enligt statistiken deltar partners i lägre utsträckning i föräldraskapsstödsverksamheten. Stödet som erbjuds måste utformas efter såväl mäns/icke-födande partner som kvinnors/den födandes behov. Skåne saknar i nuläget särskild ”pappagrupsverksamhet” som kan erbjudas som en integrerad del i de generella föräldragrupperna eller som en separat verksamhet.

Amningsstöd: Enligt resultat från Graviditetsenkäten är amningsstödet ett viktigt utvecklingsområde för mödrahälsovården och förlossningsvården. Bland kvinnor som haft problem med amningen upplever 21 procent att de inte fått stöd från vården i den utsträckning de önskat. Skånska barn ammas långt under amningsrekommendationerna vilket på både kort och lång sikt är en viktig folkhälsofråga.

1.3.4 Psykiatri, habilitering och hjälpmedelsnämnden

Tabell 9. Hälsofrämjande och förebyggande insatser för vuxna inom psykiatri, habilitering och hjälpmedelsnämndens ansvarsområde.

VO SYN, HÖRSEL OCH DÖV			
Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
2	Aktiveringskurser på Mulsjö folkhögskola: - Friskvård och hälsa – återhämtning - Kreativa taktila sinnen <u>För personer med syn- och hörselnedsättning eller dövblindhet</u> <u>(mulsjofolkhogskola.se)</u>	Erbjuds vissa vuxna patienter med dövblindhet	

2	Filmer: - Vikten av att kontrollera sin hörsel vid behov - Animerade filmer för att tydliggöra hur hörseln fungerar	Medborgare	Visats på Skånetrafikens skärmar samt väntrumsskärmar På webb: <u>Så fungerar din hörsel - Habilitering och hjälpmedel (skane.se)</u>
4	Psykologiskt stöd till individen i att leva med funktionsnedsättning	Vuxna med hörselnedsättning, tinnitus, dövhet synnedsättning, blindhet, dövblindhet och anhöriga som uttrycker behov	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne
4	Hjälp i att hantera stress och trötthet	Vuxna med hörselnedsättning, tinnitus, dövhet synnedsättning, blindhet, dövblindhet	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne
4	Gruppinsats på fyra tillfällen - Lär dig mer om god hälsa med tema: hälsa och förändring, psykiskt och fysiskt mående, kroppen, kost och sömn.	Vuxna patienter på synmottagningen som har gruppen i sitt mål/sin rehabiliteringsplan.	Ges kontinuerligt på alla fyra mottagningar: Lund, Malmö, Helsingborg och Kristianstad.
4	Hälsosamtal/hälsofrämjande arbete – integrerat i kartläggning/återbesök. Områden: matvanor, tobak, fysisk aktivitet, alkohol.	Alla vuxna patienter på synmottagningen.	Utförs på alla fyra mottagningar: Lund, Malmö, Helsingborg och Kristianstad.
4	Gruppinsats på tre-fyra tillfällen - <i>Lär dig förenkla vardagen</i> – Fokus på aktiviteter i vardagen så som att förbereda och laga mat, handla, personlig hygien osv.	Vuxna patienter på synmottagningen som har gruppen i sitt mål/sin rehabiliteringsplan.	Ges kontinuerligt på alla fyra mottagningar: Lund, Malmö, Helsingborg och Kristianstad.
4	Grupper: - Tematräffar – bl.a träff med dietist för samtal om kost och hälsa, tema aktivitetsbalans och återhämtning.	Vuxna patienter med dövblindhet	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne
4	Samverkan med patientorganisationer, föreningsliv och sportföreningar: - <i>Hälsoverkstan</i> – Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB) - FIFH	Vuxna med hörselnedsättning, dövhet synnedsättning, blindhet, dövblindhet	Samverkan med - Lunds kommun gällande fritid och föreningsliv för ungdomar som använder teckenspråk
4	Psykoedukation både på individ och gruppnivå	Vuxna med hörselnedsättning, dövhet synnedsättning, blindhet, dövblindhet	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne
4	Orientering/vägleddning, Råd och stöd, Samtal utifrån hälsa, utsatthet i relationer. Psykosocialt stöd av yrkesgrupperna psykolog, kurator och specialpedagog	Vuxna med hörselnedsättning, dövhet synnedsättning, blindhet, dövblindhet	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne

4	Stöd i digitalt utanförskap. Pedagogiska insatser och individuella lösningar.	Vuxna med hörselnedsättning, dövhet synnedsättning, blindhet, dövblindhet	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne
4	Grupp: Leva med hörselnedsättning	Yrkesverksam ålder, måttlig hörselnedsättning	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne
4	Grupp: Leva med ensidig hörselnedsättning	Yrkesverksam ålder med ensidig hörselnedsättning	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne
4	Grupp: Leva med svår hörselnedsättning	Yrkesverksam ålder med grav hörselnedsättning	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne
4	Grupp: Leva med CI	Yrkesverksam ålder med cochlea implantat	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne
4	Grupp: Leva med hörselnedsättning, Aktiv kommunikation	Senior med måttlig hörselnedsättning	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne
4	Grupp: Leva med svår hörselnedsättning, Hörselträffar	Senior med svår hörselnedsättning	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne
4	Introduktion till avspänning	Yrkesverksam ålder och senior med tinnitus och /eller hörselnedsättning	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne
4	Grupp: Leva med tinnitus, KBT i grupp	Yrkesverksam ålder och senior med besvärande tinnitus	Erbjuds målgruppen i hela Region Skåne

VO HABILITERING

Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
4	Insatser kring fysisk aktivitet som rullstolsträning, konditions- och styrketräning, <i>FaR</i>	Vuxna i habiliteringens målgrupper	Fysiskt
4	Utbildning och insatser kring sömn	Vuxna i habiliteringens målgrupper	
4	Remittering till primärvården för hälsoundersökning	Vuxna i habiliteringens målgrupper	
4	Stressreducerande insatser som <i>NeuroACT</i>	Vuxna i habiliteringens målgrupper	Fysiskt/distans, alla områden
4	Inom kort kommer en digital utbildning om fysisk aktivitet	Vuxna i habiliteringens målgrupper och deras närstående	Digitalt

Behov av komplettering

Det finns behov av dietist i verksamheten.

VO VUXENPSYKIATRI OCH RÄTTSPSYKIATRI			
Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
4	<i>Fit for Life</i> , fysisk aktivitet på psykosmottagning Hälsosamtal, samtal om levnadsvanor individuellt Grupper sömn, ångest i grupp på mellanvården samt grupper på mottagningar.	Vuxna med psykisk ohälsa/sjukdom	
4	Promenad: Dagliga promenader, individanpassat, möjlighet till stavgång.	Vuxna med psykisk ohälsa/sjukdom	
4	Avslappning: I syfte att lugna kroppen och sinnet, motverka spänningar och främja återhämtning	Vuxna med psykisk ohälsa/sjukdom	
4	Gerdahallen: Vid 2 tillfällen i veckan erbjuds yoga, gympa eller Afrodans	Vuxna med psykisk ohälsa/sjukdom	
4	Badminton: 1 gång i veckan erbjuds badminton	Vuxna med psykisk ohälsa/sjukdom	
4	Hälsoundersökning, 1 g/år (utförs inom primärvården) Samtal om levnadsvanor <i>VIVA (Välbefinnande i vardagen)</i> - motion, 30 min/dag Hälsovecka; prova på fysiska aktiviteter, prova nyttig mat, föreläsningar, mm. <i>VIB (Vardag i balans)</i> Träning i verksamhetsområdets gym och sporthall		
4	<i>Mediyoga</i> : Lugn och mjuk yogaform som fokuserar på andning, avslappning rörelse och meditation	Vuxna med psykisk ohälsa/sjukdom	
4	<i>Mindfulness</i> : Medvetet närvarande av tanke, känsla kropp och andning.	Vuxna med psykisk ohälsa/sjukdom	

4	Fika & spel: Fredagar erbjuds spel och fika, ett tillfälle att vara med i ett socialt sammanhang	Vuxna med psykisk ohälsa/sjukdom	
4	Kreativ grupp: Skapande miljö, tränar på att vara i ett socialt sammanhang, att påbörja och avsluta en aktivitet	Vuxna med psykisk ohälsa/sjukdom	
4	<i>Balans i vardagen</i> : Få insikt och struktur i vardagslivet	Vuxna med psykisk ohälsa/sjukdom	
4	<i>Din egenmakt</i> : Studiecirkel via NSPH, ger möjlighet till reflektion för att tex våga, orka och vilja försöka nå de mål som är viktiga för individen	Vuxna med psykisk ohälsa/sjukdom	
4	<i>Ångestskola</i> : Sluten grupp där man undersöker hur man kan förstå sin ångest samt att hantera den	Vuxna med psykisk ohälsa/sjukdom	
4	Återhämningsgrupp: Ger olika tips hur återhämtning kan se ut, inspiration om att prova nya saker	Vuxna med psykisk ohälsa/sjukdom	
4	<i>FaR (Fysisk aktivitet på Recept)</i> <u>Fysisk aktivitet på recept - Region Skåne (skane.se)</u>	Vuxna som behöver öka sin fysiska aktivitetsnivå	2023: KVÅ kod DV200 Totalt antal: 238 Kvinnor: 0,5 % Män: 0,5 %
4	Rådgivande samtal vid riskbruk av alkohol	Vuxna med riskbruk	2023: KVÅ kod DV122 Totalt antal: 332 Kvinnor: 0,4 % Män: 1,0 %
4	Kvalificerat rådgivande samtal, tobaksavvänjning	Vuxna som röker dagligen	KVÅ kod DV113 Totalt antal: 26 Kvinnor: 0,06 % Män: 0,04 %
4	Rådgivande samtal vid otillräcklig fysisk aktivitet	Vuxna med <150 aktivitetsminuter per vecka	KVÅ kod DV132 Totalt antal: 384 Kvinnor: 0,7 % Män: 0,8 %
4	Kvalificerat rådgivande samtal vid ohälsosamma matvanor	Vuxna där matens innehåll, energiintag, näringsintag, livsmedelsval, tillagningsform eller måltidsmönster inte motsvarar individens behov.	KVÅ kod DV143 Totalt antal: 92 Kvinnor: 0,3 % Män: 0,1 %

3,4	Suicidprevention: Inventering och utveckling av efterlevandestöd i Skåne	Efterlevande
3	Samverkan kunskapshöjande insatser inom suicidprevention i primärvården.	Medarbetare i primärvården
1,2	Kunskapshöjande insatser för allmänheten kring suicidprevention (Skånetrafiken)	Allmänheten
4	Regelbunden suicidpreventiv utbildning för medarbetare i psykiatrförvaltningen	Medarbetare i psykiatrförvaltningen
4	Medvetandegörande av suicidprevention för chefer som en medarbetarfråga med start i Psykiatrförvaltningen	Chefer inom hälso- och sjukvården

Behov av komplettering

Behov av fler fysioterapeuter och dietister inom verksamheten.

Ökad möjlighet att kunna fördjupa sig i vissa ämnen skulle öka kunskapen hos medarbetare för att starta upp nya patientgrupper, tex sömn och kost.

Önskemål om att kunna få tillgång till kök för att baka och laga enkel mat, för att visa att enkel mat inte behöver vara dyr. Att kunna få ett sammanhang i det man gör.

Förutsättningar för ett kraftfullt suicidpreventivt arbete i Skåne behöver stärkas genom tydliga uppdrag och uppföljningar. Det vore därför önskvärt att utveckla det strategiska suicidpreventiva arbetet tillsammans med utsedda förvaltningsrepresentanter/utvecklingsstrategier inom sjukvårdsförvaltningarna. För regionens övriga verksamheter behöver insatserna anpassas beroende på verksamhet och målgrupp.

Den organisatoriska utlokaliseringen till förvaltningsledning psykiatri har kunskapsmässiga fördelar liksom närhet till nätverk för personer med egen erfarenhet. En utmaning är att skapa engagemang och identifiera samverkansparter i verksamheter utanför psykiatrförvaltningen. På en Skåneövergripande nivå skulle även en suicidpreventiv grupp med representation från såväl region som civilsamhälle skapas.

Tydligare koppling mellan psykisk hälsa och suicidprevention som en folkhälsofråga.

Rutinmässigt återkommande suicidpreventiv utbildning, tex SPISS, för samtliga vårdmedarbetare, likt modellen för HLR-fortbildning.

Utöka möjligheten till utbildning och stöd till chefer avseende suicidprevention kopplat till medarbetare.

1.3.5 Regionala utvecklingsnämnden

Tabell 10. Hälsofrämjande och förebyggande insatser för vuxna inom regionala utvecklingsnämndens ansvarsområde.

Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
1	Hälsofrämjande fysisk planering	Kommuner	33 kommuner
1	Idrottsanläggningar i Skåne – mellankommunal sam användning	33 kommuner, ca 2000 idrottsföreningar samt övriga som på olika sätt nyttjar idrottsanläggningar	33 kommuner + ca 2000 idrottsföreningar
1	Folkhälsoenkät Skåne vuxna (livsvillkor, levnadsvanor, hälsa)	Regional utveckling, kommuner	33 kommuner
1	Folkhälsonätverk med Länsstyrelsen	Kommuner	15 kommuner
1	Idéburen offentligt partnerskap (IOP) för att gemensamt lösa ett samhällsproblem genom samskapande utifrån varje parts erfarenhet och kunskap, där man gemensamt bidrar med resurser till verksamheten. <u>Idéburet offentligt partnerskap - Utveckling Skåne (skane.se)</u>	Fontänhuset, SHEDO, Nationell samverkan för psykisk hälsa, Psoriasisförbundet, RFSU, Stadsmissionen och Röda Korset.	
1,2	Hälsofrämjande utemiljöer i samverkan	33 kommuner, fastighetsbolag och andra relevanta samhällsaktörer som operativt kan påverka kvantitet och kvalitet på utemiljöer i Skåne.	33 kommuner, dock valdes av resursskäl 6 platser/kommuner ut för designdialogen och lika många goda exempel för analys av goda processer
1,2	Skåneveckan psykisk hälsa	Alla	33 kommuner
1,2	Stärkt social gemenskap – plattform för att motverka ensamhet	Alla	Uppstart
1,2	Utveckling av hälsofrämjande system, FaR-aktivitetsdatabas	Alla	33 kommuner
1	Huvudmannaskap och kommunikation för Skåneleden, Sydostleden, Sydkustleden och Cykelleden Skåne	Alla	33 kommuner
1	Projekt MTB Skåne <u>Skåneleden (skaneleden.se)</u>	Alla	33 kommuner

2	SFI-komvux samarbete via Stiftelsen Skånska Landskap	Deltagare på Komvux och SFI	Malmö och Hässleholm
2	Stiftelsen Skånska Landskap <u>Vandra i Skåne - Stiftelsen Skånska Landskap (skanskalandskap.se)</u>	Alla åldrar	33 kommuner
3	Promenadgrupper genom <i>FaR</i> eller <i>Riktade hälsosamtal</i>	Personer listade på vårdcentraler	Eslöv och Kristianstad, ev Helsingborg
3	<i>Nära naturen</i> -broschyrer som delas ut vid <i>Riktade hälsosamtal</i> <u>Nära naturen – broschyr - Vårdgivare Skåne (skane.se)</u>	Personer listade på vårdcentraler	33 kommuner
4	<i>Bättringsvägen</i>	Patienter, anhöriga och anställa inom RS	Lund
4	Samarbete Kvinnokliniken	Gyncancerpatienter på CSK	Kristianstad

Behov av komplettering

Utöka hälsofrämjande insatser till andra målgrupper som utrikesfödda, personer med funktionsvariationer och personer med svagare socioekonomiska förutsättningar. Kartläggning av behov och befintliga aktörer innan prioritering bland målgrupper för att nå maximal effekt.

Arbeta mer med att lyfta det hälsofrämjande och förebyggande arbetet inom hälso-, sjukvården.

Samordnat folkhälsoarbete inom Region Skåne.

Påverka hälso- och sjukvårdsutbildningar, lärar- och förskollärarytbildningar att inkludera mer hälsofrämjande inslag

Politisk påverkan att satsa på mer hälsofrämjande och förebyggande insatser.

Mer samarbete med näringslivet, exempelvis Apotek, Systembolag, matbutiker, sportbutiker och Piff (som har aktivitetsboxar).

Utveckla samarbete med Fritidsbanken (*FaR*-lots, friluftslots) och öka *FaR*-förskrivningen.

Arbeta med att underlätta att ta med cykel på tåg.

Utveckla och fördjupa samarbete med akademien, ex Malmö Universitet.

1.3.6 Kulturnämnden

Tabell 11. Hälsofrämjande och förebyggande insatser för vuxna inom kulturnämndens ansvarsområde

Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
2	Skånes Dansteater – Dansworkshopar för dig över 60 år Dansworkshop för dig över 60 år Skånes Dansteater (skanesdansteater.se)	60+	Anordnas regelbundet. Sker i Malmö – öppet för alla.
2	Skånes Dansteater- iDance, dansworkshopar för dig med funktionsvariation iDance Skånes Dansteater (skanesdansteater.se) Samarbetar bla med FUB Aktiva tjejer	Personer med funktionsnedsättning	Anordnas regelbundet i Malmö
2	Musik i Syd: <i>Uppfriskande kören</i> - körverksamhet i samverkan med psykosmottagningen i Malmö, sker på Friskvårdsklubben i Malmö (aktivitetshus/ideell förening för vuxna i kontakt med psykiatri). Körsång – Friskvårdsklubben i Malmö (fvkmalmo.se)	Vuxna med kontakt med öppenpsykiatri/med psykisk ohälsa	Projekt inom ramen för Musik i Syds utvecklingscentrum
2	Malmö Live Lunchkör Lunchkören på Malmö Live Malmö Live (malmolive.se) Malmö Live erhåller verksamhetsstöd från KN		
2	Skånes dansteater - Dans för Parkinsons Dans för Parkinsons (skanesdansteater.se) Region Skåne är huvudman. Erhåller verksamhetsstöd från Kulturnämnden.	Personer drabbade av Parkinson samt deras anhöriga Hälsa och livskvalitet med kronisk sjukdom	Sker främst i Malmö, men ibland på andra ställen i Skåne.
3	Riktade hälsosamtal, vid behov hänvisning till kulturaktivitet i hälsofrämjande syfte	40- och 50-åringar	
3,4	Clownronden se sid 6-7 i Verksamhetsberättelse-2023_forweb.pdf (usercontent.one)	Palliativ vård och ASIH i Lund Vuxna, äldre och barn	Pilotprojekt som innebär samarbete med Palliativ vård/ASIH Lund. Hembesök hos sjuka barn och hos friska barn där en vårdnadshavare får palliativ vård. I projektet besöker de även avdelningen och träffar då människor i alla åldrar, främst äldre, som får palliativ vård.

3	<i>Kultur på recept</i> 18 VC i Malmö är involverade samt följande kulturaktörer: Malmö Museer, Malmö Stadsbibliotek, Malmö Konstmuseum, Malmö Konsthall, Malmö Opera, Malmö Live, Malmö Stadsarkiv, Kollaborativet, Form/Design Center. <u>Kultur på recept i primärvården - Vårdgivare Skåne (skane.se)</u> Forskningsprojekt som drivs av Kompetenscentrum för primärvården i Skåne, men som till stor del finansieras av Kulturnämnden	Vuxna och seniorer - primärvårdspatienter med psykisk ohälsa såsom stress, ångest och mild till måttlig depression samt personer som löper risk för social isolering/ensamhet	Deltagarna utför kulturaktiviteter två gånger i veckan under tio veckor i grupp.
3	<i>Körsång för välbefinnande</i> • <u>Körsång för välbefinnande våren 2024 - information till vårdgivare (pdf)</u> • <u>Körsång för välbefinnande hösten 2024 - information till deltagare (pdf)</u> Drivs av Kompetenscentrum för primärvården i Skåne i samarbete med Malmö Live, men finansieras till stor del av Kulturnämnden	Alla vuxna och äldre med psykisk ohälsa eller risk för social isolering genom hänvisning från samtliga VC i Malmö	Drop-in. Cirka 35-40 personer deltar varje vecka, 1 gång/vecka
3,4	Konstfrämjandet Skåne <u>Konstfrämjandet Skåne — KONST OCH HÄLSA (konstframjandet.se)</u> Under 2023 har Konstfrämjandets kultur och hälsa-verksamhet främst riktat sig till vårdpersonal, men deras nya kunskaper kan i sin tur användas i mötet med vårdtagare. Genom en kurs/workshop (<i>Att se konst</i>) och utifrån Region Skånes konstsamling sänks trösklarna kring att se och samtala om konst. Syfte: främja personalens välmående främst i förlängningen även patienternas Konstfrämjandet erhåller verksamhetsstöd av Kulturnämnden.	Personal	Att se konst har t ex getts på lekterapin i Lund, Ungdomsmottagningen i Malmö och Cancerrehabiliteringen i Lund. Kursen ”Att se konst” har även getts för vårdverksamheter i Ystad, Höör, Malmö, Helsingborg, RFSL Rådgivningen Skåne samt för FINSAM Mittskånes Kultur på recept-verksamhet.
4	Musik i Syd/Malmö Opera Musik på akut- och röntgenmottagningar på SUS Malmö. <u>Musik i väntrum – ro för själen - Musik i Syd</u> Projekt inom Musik i Syds utvecklingscentrum i samarbete med Malmö Opera och Musikteater AB, som ägs av Region Skåne.	Alla som besöker eller arbetar på SUS akut- och röntgenmottagningarna i Malmö	Film och ljud på skärmar enligt rullande schema hela dygnet runt

Behov av komplettering

Utvecklingsområden är exempelvis kulturens roll i verksamheter som rehabilitering och palliativ vård.

1.4 Hälsofrämjande och förebyggande insatser – äldre

Äldre

Grundförutsättningar
för hälsa

Hälsofrämjande
stödkonstrukter och
aktiviteter för invånaren

Hälsofrämjande och
förebyggande insatser
på primärvårdsnivå

Hälsofrämjande och
förebyggande insatser
i specialistvården

1.4.1 Hälso- och sjukvårdsnämnden

Tabell 12. Hälsofrämjande och förebyggande insatser för äldre inom hälso- och sjukvårdsnämndens ansvarsområde.

TANDVÅRD			
Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
3	Utbildning i munvård till omvårdnadspersonal	Vuxna med omsorgsinsatser	Hela Skåne, fysiskt och digitalt. 3400 utbildade år 2023
3	Munhälsobedömning omsorgsberoende	Vuxna med omsorgsinsatser	Hela Skåne, fysiskt 9780 st år 2023
3	Tandvårdsstöd till berättigade	Vuxna med särskilda behov	Hela Skåne, fysiskt 36 370st beviljade med Tandvårdsstöd (NSF-tandvård)

Behov av komplettering

Region Skåne har behov av en utvecklingsenhet för tandvård för ökad kunskap om äldres munhälsa.

REGIONALT CANCERCENTRUM			
Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
3	Cellprovtagning HPV	Kvinnor 23–70 år	
	Livmoderhalscancerprevention - nationellt vårdprogram (cancercentrum.se)		
3,4	Organiserad prostatacancertestning nationell-rekommendation-opt-rcc-2023-final-r1.pdf (cancercentrum.se)	Män 50–74 år	

4	Bröstcancerscreening <u>Tidig upptäckt av bröstcancer - RCC (cancercentrum.se)</u> <u>Microsoft Word - Nationella rekommendationer2022.docx (cancercentrum.se)</u>	Kvinnor 40–74 år
4	Kolorektalcancerscreening <u>Screening för kolorektalcancer - RCC Kunskapsbanken (cancercentrum.se)</u>	Vuxna 60–74 år

Behov av komplettering

Integration av ett hudcancerpreventivt perspektiv när regionen planerar för evenemang/satsningar där det finns risk för hög solexponering. Behöver finnas möjlighet till skugga.

Ökad kommunikation kring vikten av att regelbundet själv kolla sina hudförändringar för att veta när det är aktuellt att söka vård.

1.4.2 Sjukhusstyrelserna

Tabell 13. Hälsofrämjande och förebyggande insatser för äldre inom sjukhusstyrelsernas ansvarsområde.

SJUKHUSFÖRVALTNINGARNA			
Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
4	<i>FaR (Fysisk aktivitet på Recept)</i> <u>Fysisk aktivitet på recept - Region Skåne (skane.se)</u>	Äldre som behöver öka sin fysiska aktivitetsnivå	KVÅ kod DV 200 Totalt antal vuxna och äldre: 403 Kvinnor: 0,06 % Män: 0,09 %
4	Rådgivande samtal vid riskbruk av alkohol	Äldre med riskbruk	KVÅ kod 122 Totalt antal vuxna och äldre: 178 Kvinnor: 0,02 % Män: 0,04 %
4	Kvalificerat rådgivande samtal, tobaksavvänjning	Äldre som röker dagligen	KVÅ kod DV133 Totalt antal vuxna och äldre: 238 Kvinnor: 0,05 % Män: 0,03 %

4	Rådgivande samtal vid otillräcklig fysisk aktivitet	Äldre med <150 aktivitetsminuter per vecka	KVÅ kod DV123 Totalt antal vuxna och äldre: 2232 Kvinnor: 0,4 % Män: 0,7 %
4	Kvalificerat rådgivande samtal vid ohälsosamma matvanor	Äldre där matens innehåll, energiintag, näringsintag, livsmedelsval, tillagningsform eller måltidsmönster inte motsvarar individens behov.	KVÅ kod DV143 Totalt antal vuxna och äldre: 521 Kvinnor: 0,1 % Män: 0,1 %
4	Samtal om rökfri operation	Äldre som ska opereras	
4	Samtal om alkoholfri operation	Äldre som ska opereras	
4	Minska förekomst av fallolyckor	Äldre	
4	Minska förekomsten av trycksår	Äldre	
4	Gruppundervisning för nydiagnostiserade kring riskfaktorer som den specifika diagnosen medför	Äldre	
4	Enkla råd och rådgivning om levnadsvanor kring struktur, planering och strategier vid kognitiva svårigheter	Äldre	
4	Fallprevention		
4	Vård på geriatriken Hbg med ett multiprofessionellt teamomhändertagande för att kartlägga den äldre fysiskt (exv nutrition, läkemedel, optimering av kroniska sjukdomar med mycket mera), psykisk, funktionsmässigt (inklusive förekomst av kognitiva svårigheter) och socialt (ensamhet, missbruk, ekonomi mm) och planera för en hållbar utskrivning (undvika återinläggningar)	Sköra äldre med slutenvårdsbehov	Beskrivningen gäller HBG, troligen liknande på geriatriken SUS
4	Enkla råd och rådgivning om levnadsvanor kring struktur, planering och strategier vid kognitiva svårigheter.	Äldre	

Behov av komplettering

Mer information om hälsosamma levnadsvanor. Ett första steg skulle kunna vara enkelt informationsblad angående hälsosamma levnadsvanor och vart de kan vända sig för att få mer information och stöd.

Riktade hälsosamtal i primärvården borde även inkludera de äldre befolkningsgrupperna. För 70-åringar men även för 80-åringar och äldre borde det erbjudas hälsosamtal.

Mer stöd och hjälp till rökavvänjning för äldre.

Mer stöd och hjälp att minska alkoholkonsumtion för äldre.

Samtal kring långvarig stress/ åtgärder för stressreduktion.

FaR ordineras i mycket liten utsträckning p g a sänkt allmäntillstånd hos patienterna när de är inlagda. Önskvärt med fler aktiviteter som är anpassade till äldre men också att samarbetet mellan primärvård och kommun behöver stärkas kring prevention för äldre.

1.4.3 Primärvårdsnämnden

Tabell 14. Hälsofrämjande och förebyggande insatser för äldre inom primärvårdsnämndens ansvarsområde.

Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
3	FaR (Fysisk aktivitet på Recept) <u>Fysisk aktivitet på recept - Region Skåne (skane.se)</u>	Äldre som behöver öka sin fysiska aktivitetsnivå	KVÅ kod DV 200 Totalt antal vuxna och äldre: 910 Kvinnor: 0,12 % Män: 0,08 %
3	Rådgivande samtal vid riskbruk av alkohol	Äldre med riskbruk	KVÅ kod KVÅ kod 122 Totalt antal vuxna och äldre: 4372 Kvinnor: 0,7 % Män: 0,2 %
3	Kvalificerat rådgivande samtal, tobaksavvänjning	Äldre som röker dagligen	KVÅ kod DV133 Totalt antal vuxna och äldre: 2308

3	Rådgivande samtal vid otillräcklig fysisk aktivitet	Äldre med <150 aktivitetsminuter per vecka	Kvinnor: 0,2 % Män: 0,3 % KVÅ kod DV123 Totalt antal vuxna och äldre: 10688 Kvinnor: 1,1 % Män: 1,4 %
3	Kvalificerat rådgivande samtal vid ohälsosamma matvanor	Äldre där matens innehåll, energiintag, näringsintag, livsmedelsval, tillagningsform eller måltidsmönster inte motsvarar individens behov.	KVÅ kod DV143 Totalt antal vuxna och äldre: 6770 Kvinnor: 0,8 % Män: 0,7 %
3	Vaccination Pneumokocker Influensa	Riskgrupper	
3	Vaccination	<u>Vaccination för nyanlända - Vårdgivare Skåne (skane.se)</u>	
3	Vaccination mot covid-19	<u>Vaccination mot covid-19 - för vårdgivare - Vårdgivare Skåne (skane.se)</u>	
3	Tilläggsåtagande Äldremottagning enligt FFU: Hälsoinriktade åtgärder och förebyggande insatser gällande fallrisk, munhälsa, tryckskada och undernäring	Äldre sköra individer.	
3	Äldremottagningar: hälsofrämjande kring levnadsvanor, läkemedel, psykisk hälsa, fallförebyggande	>75 år	
3	Vaccination mot covid-19	<u>Vaccination mot covid-19 - för vårdgivare - Vårdgivare Skåne (skane.se)</u>	
3,4	Användning av <i>Samordnad individuell plan (SIP)</i> vid demensdiagnos	Individer med demens	I dag som mest ca 25 % (<i>SIP</i> samma år som demensdiagnos) varav majoriteten redan bor på SÄBO

3,4	Ändrade <i>SIP</i> -rutiner som möjliggör för bred användning av <i>SIP</i> proaktivt (beslutat i <i>SIP</i> -gruppen inom Vårdsamverkan Skåne)	Patienter utan kommunala insatser men där vården bedömer att sådant behov kan föreligga	
3	Hälsomedicinskt center (HMC) arbetar generellt förebyggande enligt <i>CGA</i> (<i>Comprehensive Geriatric Assessment</i>) tillsammans med kommunens personal i team.	Äldre	Staffanstorp, Landskrona, Kävlinge, Lomma och Malmö
3	Diabetessamordnarna samt Allergi, astma och KOL-samordnare i primärvården arbetar med att utveckla arbetet med dessa patientgrupper och då ingår utbildningsinsatser som omfattar hälsofrämjande aktiviteter.	Äldre, vuxna	
3	Sårkonsultfunktion till regional- och kommunal primärvård.	Äldre, vuxna	

Behov av komplettering

Identifiering och strukturerat, proaktivt och samordnat omhändertagande av Sköra Äldre enligt kommande material från NPO äldres hälsa, baserat på Magnus Nords forskning och praktiska arbete i Östergötland. [Sköra äldre | Kunskapsstyrning vård | SKR \(kunskapsstyrningvard.se\)](#) och [Proaktiv vård av sköra äldre | SKR](#). Fokus ligger på multiprofessionellt teamomhändertagande för att kartlägga den äldre fysiskt (ex nutrition, läkemedel, optimering av kroniska sjukdomar etc), psykisk hälsa, funktionsmässigt (inklusive förekomst av kognitiva svårigheter) och socialt (ensamhet, missbruk, ekonomi mm).

1.4.4 Psykiatri, habilitering och hjälpmedelsnämnden

För hälsofrämjande och förebyggande insatser inom psykiatri, habilitering och hjälpmedelsnämnden - vänligen se nämndtabellen för ”vuxna”, som även inkluderar äldre.

För arbete med suicidprevention se tabellen för ”vuxna” som även inkluderar äldre.

1.4.5 Regionala utvecklingsnämnden

Tabell 15. Hälsofrämjande och förebyggande insatser för äldre inom regionala utvecklingsnämnden.

Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
1	Folkhälsonätverk med Länsstyrelsen	Kommuner	15 kommuner
1	Hälsofrämjande fysisk planering	Kommuner	33 kommuner
1,2	Skåneveckan psykisk hälsa	Alla	33 kommuner
1, 2	Stärkt social gemenskap – plattform för att motverka ensamhet	Alla	Uppstart
1,2	Utveckling av hälsofrämjande system	Alla	33 kommuner
2	Stiftelsen Skånska Landskap <u>Vandra i Skåne - Stiftelsen Skånska Landskap (skanskalandskap.se)</u>	Alla åldrar	33 kommuner
2	<i>Senior Sport School</i> <u>Senior Sport School - Skåne (rfsisu.se)</u>	65 +	15 kommuner
3	Promenadgrupper genom <i>FaR</i> eller <i>Riktade hälsosamtal</i>	Personer listade på vårdcentraler	Eslöv och Kristianstad, ev Helsingborg

1.4.6 Kulturnämnden

Tabell 16. Hälsofrämjande och förebyggande insatser för äldre inom kulturnämnden.

Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
2	Clownronden Rapport från första pilotprojektet i äo: clownrapport-ratt-version.pdf (skane.se)	Äldreomsorg	Under 2023 gjorde endast ett par besök på ett boende i Eslöv. Clownronden vill gärna utveckla denna verksamhet. Få äldreboenden nappar då det är för dyrt för dem. Verksamheten subventioneras inte av Kulturnämnden då de prioriterar clownverksamhet i barnsjukvården.
2	Musik i Syd: Verksamheten Musik i vård, omsorg hälsa Musik i Vård • Omsorg • Hälsa - Musik i Syd Väl etablerad verksamhet som riktar sig till äldreomsorg. Stor vikt läggs vid kommunikationen mellan artister och publik. Fortbildningsinsatser för personal. Fysiska möten, hybridmöten och digitala möten genom samarbete med Kulturarenan. Kulturarenan är en samlingsplats för kultur online för de som har svårt att själv söka dina kulturupplevelser. Här finns handledningsmaterial för vårdpersonal. Kulturarenan Informationsmaterial	Äldreomsorg, främst boende men även fortbildning för personal Kulturarenan vänder sig även till andra vuxna i vården.	Stående uppsökande verksamhet med musikutbud till äldreomsorgen.

2	Musik i Syd: Utvecklingscentrum musik i vård, omsorg, hälsa. Ex i äo: <i>Särskilda kören</i> <u>Särskilda kören - Musik i Syd</u>	Äldreomsorg	Testades på demens- och äldreboenden i Eslöv och Tingsryd förra året. Nu i ordinarie stående erbjudande.
2	Riksteatern Skåne Riksteatern erhåller verksamhetsstöd av KN. De förmedlar föreställningar till äldreomsorgen.	Äldreomsorg	År 2023 utvecklade de en cirkusföreställning anpassad till äldreomsorg. Under 2023 visades den i Kristianstad, Båstad och Bromölla. Ges även år 2024.
2	Riksteatern Skåne <u>Hjärtat i handen – dansföreställning med Helsingborgare 60+ - SeDans.se</u> <u>hjärtat i handen - Trailer 2024 (youtube.com)</u>	Seniorer	Tillsammans med Helsingborgs stad och två dansare/koreografer och seniorer har Riksteatern Skåne tagit fram föreställningen Hjärtat i handen. Har visats i Helsingborg hösten 2023 och ska på turné i Skåne 2024.
2	Malmö Opera och Musikteater AB Genomfört konserter och tar emot grupper inom ramen för <i>Kultur på recept</i> , se ovan. Arrangerade också konserter för människor med demenssjukdomar, bl a genom kontakt med närliggande kommuners äldreomsorg <u>Inbjudan Blomsterkonsert Malmö Opera (malmoopera.se)</u> Malmö Opera och Musikteater AB ägs av Region Skåne	Äldreomsorg	Regelbundna insatser inom <i>Kultur på recept</i> , mer sällan för äldreomsorg/demenssjuka - en gång per år.

2

Helsingborgs museum

Helsingborgs museum och Vård- och omsorgs äldreboenden i staden har sedan flera år ett samarbete som heter Minns med alla sinnen. Samarbetet innebär att hyresgäster och vårdpersonal på äldreboenden besöker Fredriksdal och deltar i skraddarsydda aktiviteter. Aktiviteternas temaurval har tagits fram utifrån hyresgästernas önskningar och förutsättningar. Alla andra museer med verksamhetsstöd av Region Skåne (främst Regionmuseet i Kristianstad, Malmö museer, Klostret i Ystad, Kulturen i Lund) gör insatser för äldreboenden. Helsingborgs museum dock mest strukturerat.

För kännedom: Museet i Helsingborg fick 2023 i uppdrag av Kulturnämnden att tillsammans med andra museer i Skåne utforska vad seniorer vill få ut av museerna och hur museerna kan bli än mer relevanta för målgruppen (projektet Museerna och seniorerna. Insatser: kartläggningar, fortbildningar för personal, intervjuer med seniorer/äldre, seminarier, metodutveckling.

Slutsatser: aspekter som på olika sätt berör de sociala dimensionerna i mötet mellan kulturinstitutionerna och de seniora besökarna oavsett sammanhang och form är viktiga. Det är viktigt att uppmärksamma gruppen ofrivilligt ensamma och arbeta med att nå dem. Vikten av tvärssektoriell samverkan lyfts för att uppnå detta.

Helsingborgs museum erhåller verksamhetsstöd från Kulturnämnden.

Äldreomsorg och
seniorer

Äldreomsorg: Regelbundet och flera gånger i
månaden mars-dec med uppehåll i juli.

Behov av komplettering

Tidiga insatser för och med seniorer

Många kulturaktörer gör medvetna anpassningar för att nå seniorer genom att erbjuda ett specifikt utbud, engagera volontärer som är seniorer, erbjuda anpassad verksamhet till äldreomsorg etc. En utvecklingspotential är ökad tvärssektoriell samverkan kring insatserna.

1.5 Hälsofrämjande och förebyggande insatser

1.5.1 Koncernstab kommunikation

Tabell 17. Hälsofrämjande och förebyggande insatser inom Koncernstab kommunikations ansvarsområde.

Insatsnivå	Utbud/metod	Målgrupp	Tillgänglighet
2-4	Redaktionellt innehåll på 1177.se med fakta och råd om hälsa och vård. Med innehåll kring att leva hälsosamt, om symtom och diagnoser m.m. syftar innehållet till att invånaren ska göra val som främjar ett fysiskt och psykiskt välmående och får råd för vad en kan göra själv för att må bättre.	Invånare, patienter och närstående. Personer som söker kontakt med vården. Hälsointresserad allmänhet.	1177.se/skane har cirka 2 miljoner besök per månad. Mycket innehåll finns framtaget på lätt svenska, som är lättare att förstå för personer med annat modersmål än svenska samt personer med lässvårigheter. Innehåll finns även översatt till flera språk, bland annat arabiska.
2-4	Kommunikationsinsatser för att göra invånaren medveten om redaktionellt innehåll på 1177.se enligt ovan.	Urval enligt innehåll och tänkt effekt.	Skär bland annat via Region Skånes regionala sociala medier. Under 2023 nådde Region Skånes centrala Facebook och Instagram i snitt 330 000 konton varje månad.
2-4	Insatser för att uppmärksamma invånaren på specifika hälsoutmaningar. Ex blodtrycksmånaden maj 2024, synkades med att invånaren kunde kolla sitt blodtryck genom drop-in på cirka 140 vårdcentraler.		Anpassas till andra språk när det finns behov hos specifika språkgrupper.

3	Digitala behandlingsinsatser (t ex artrosskolan och iKBT i Stöd- och behandlingsplattformen) och utbildningar (tex om olika NPF-diagnoser) som är komplement till traditionell behandling och syftar till att både minska vårdbehovet men även avlasta vården.	Invånare i Skåne, målgrupp olika målgrupper beroende på insats.	Stöd- och behandlingsplattformen har ett ojämnt utbud eftersom det är upp till varje vårdcentral att erbjuda digital behandling eller inte. Plattformen stödjer inte fullt ut behandlingsprogram på andra språk än svenska. Ett arbete pågår för att digitala utbildningar i större utsträckning ska produceras regionalt så att behovsprocessen görs regional. I flertalet program finns information både som text, utskrivbar, ljud- och filmfil för att öka tillgängligheten.
1–4	Insats: <i>Handen på hjärtat</i> Ett uppdrag inom sammanhållen hälsokommunikation som ett led i arbetet med framtidens hälsosystem. Syfte Positionera 1177.se som hälsoportal med trovärdig, faktagranskad och kvalitetssäkrad hälsoinformation och vägledning kring hållbara levnadsvanor. Mål Att uppmuntra och stärka invånarnas egenkraft mot en hälsosam livsstil Ett samarbetsprojekt mellan Koncernstab kommunikation och experter från olika verksamheter inom Region Skåne.	Alla invånare med särskild prioritet: Familj – föräldrar + barn Äldre – 65+ Psykisk hälsa – fokus unga	1177.se är en digital kanal med särskilda krav på att vara tillgänglig för alla. Äldre målgrupper var mest nåbara via Facebook och yngre målgrupper via Snapchat. Insatsen hade bäst synlighet på Youtube och GDN (Google Display Network) För att nå bredare genomfördes även en särskild satsning att synas på utetavlor runt om i Skåne. Sammantaget genererade insatsen: ~ 15 500 000 visningar 13 000 000 i sponsrade och 2 500 000 i övriga kanaler ~ 75 000 eller 400 % unika besök till 1177.se*

2-4

Insats: *Kolla vilket tryck!*

Ett uppdrag inom sammanhållen hälsokommunikation som ett led i arbetet med framtidens hälsosystem.

Syfte

Att brett möjliggöra kostnadsfri mätning och rådgivning, för att öka kännedom om riskerna med högt blodtryck – och att det går att påverka med hälsosamma levnadsvanor.

Mål

Att invånare antar erbjudandet om blodtrycksmätning och rådgivning, så att stöd och behandling av högt blodtryck kan erbjudas innan det utvecklas till allvarlig sjukdom.

Arbetet gjordes i nära samarbete mellan samordnare för kroniska sjukdomar och kommunikation, med stöd av hälso- och sjukvårdsstyrning, team Levnadsvanor.

Alla vuxna i Skåne, med särskilt fokus på åldersgruppen 40 år och uppåt, eftersom risken för högt blodtryck ökar med åldern.

På enskilda sidor var trafikökningen ännu högre. Ex ”*Skapa en hållbar vana*”, som ökade med över 7500 %

Mer än 50 % av alla klick* gick från annonser som berörde psykisk hälsa – den del av insatsen som främst riktade sig till unga vuxna.

Längst besökstid hade sidorna på 1177.se med råd om hälsosamma matvanor och rörelse i vardagen.

Målet var att tillgängliggöra för alla vuxna i Skåne att mäta sitt blodtryck. Därför önskvärt att få med många vårdcentraler Skåne, även de privata. Deras medverkan kunde – av avtalsskäl inte vara tvingande, utan enbart frivillig. Över hälften av de privata 55 valde att medverka – vilket gav i stort sett alla invånare i Skåne möjlighet att mäta sitt blodtryck.

Det fanns även möjlighet att mäta sitt tryck i Malmö Folkets Park (även kvällstid och helg) samt på nya sjukhuset i Malmö.

Utmaning: Att erbjudandet endast gällde under vårdcentralernas ordinarie öppettider.

Mätningar under insatsen:

~ 5700 tog sitt blodtryck under insatsen

~ 500 upptäckter gjordes av för höga

blodtrycksnivåer

~ 470 hänvisades vidare till eller inom sin
vårdcentral för stöd, råd och behandling

~ 20 skickades akut vidare för behandling

Kännedomseffekt:

~ 5 000 000 visningar gjordes genom de
medieköpta sponsrade annonserna på

Youtube, Meta (Facebook och Instagram)
samt Google Display Network (GDN)

~ 65 000 unika besökare på landningssidan
för insatsen på 1177.se (som även blev topp
tre av mest besökta sidor på 1177.se i maj)

20 sekunder genomsnittlig besökstid på
landningssidan

~ 47 500 klick till landningssidan från
SoMe-annonser och webbpuffar, varav ~ 46
000 klick från sponsrade medieköp

~ 15 000 vidareklick från startsidepuff på
1177.se till landningssidan

Det genomfördes även särskilda
målgruppsinsatser till arabisktalande

Behov av komplettering

Digitala kanaler och målgruppsanpassning har en enorm potential att ge effekt. En enhet arbetar med att identifiera relevant data och plocka fram vid förfrågan. Men det finns inget sammanhållet sätt i organisationen att ta fram den, dela och följa upp. Statistik på hälsoproblem som är överrepresenterade i vissa grupper för att säkerställa att insatser får mesta möjliga effekt.

Digitala erbjudanden till invånaren bör bli mer jämlikt, oavsett var i Skåne man bor. Interna systembegränsningar och ersättningsmodeller påverkar invånarens tillgång till digitala erbjudanden.

1.6 Hälsofrämjande och förebyggande insatser - lokala programområden (LPO)

Kunskapsstyrningsorganisationen har bjudits in till denna kartläggning genom ett utskick till samtliga ordföranden och processledare för lokala programområden (LPO). Frågeställningarna formulerades enligt nedan:

- Nämn kort vilka hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser som fungerar bra
- Ser ni ett behov av fler hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser? Om ja, har ni i så fall några förslag på hur (och med vad) nuvarande utbud kan utökas/kompletteras?

Svaren redovisas här i tabellform och har redigerats för att passa in i tabellen, dock med målet att bevara medskicken så intakta som möjligt. Några LPO har inkommit med svar att de inte alls arbetar inom dessa områden eller att deras bidrag inkommer via förvaltningarnas svar. Denna tabell ska således inte ses som heltäckande.

Tabell 18. Sammanställning av hälsofrämjande och förebyggande insatser från kunskapsstyrningen

INSPEL FRÅN KUNSKAPSSTYRNINGEN		
LPO	Vilka hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser fungerar bra?	Finns det behov av fler hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser? Om ja, hur och vad?
Öron-, näsa och halssjukdomar	Genom att fånga upp fler vuxna och barn med sömnapné förebyggs sjukdomar som stroke, diabetes och hypertoni.	Information till allmänheten inom följande områden:
	Hörselscreening som genomförs på BVC (4-årskontroll).	Höga ljudnivåer medför behov av info kring prevention för att förebygga skador som exempelvis hörselnedsättning och tinnitus.
	OAE-screening för nyfödda för att upptäcka ärftliga och tidiga hörselnedsättningar.	Om vikten av levnadsvaneförändring (rökning och alkohol) för att minska risk för huvud-halscancer.
	Informationen om hur man hanterar vaxpropp har gått fram ordentligt.	Vid refluxproblematik om preventiva faktorer såsom sömn, stress, kolsyra koffein, tuggummi, sugtabletter, hur och vad man äter.
	LPO upplever att färre patienter med näs- och bihålesjukdom söker vård, troligtvis på grund av tillgång till receptfritt kortisonnässpray.	Om hur viktigt det är med HPV-vaccination (med tanke på huvud-halscancer). Många uteblir från HPV-vaccination.
	Hyposensibilisering/ASIT som förebyggande insats för allergi. Generell efterfrågan är fortfarande stor trots att vårdcentraler har möjlighet att ge per oral behandling. Finns idag men kapaciteten är otillräcklig.	Kring solskydd (framför allt genom att vistas i skuggan samt att skydda med kläder) och vikten av detta gäller under hela livet, pga risk för maligna melanom. Finns behov av info till allmänheten och t ex skolor. Information om ogynnsamhet kring solarium. Kommunikationsinsatser, gärna med hjälp av extern media.
		Se punkt om hyposensibilisering/ASIT som förebyggande insats för allergi. Finns idag men kapaciteten är otillräcklig.

Hud	Inom dermatologin sker hälsofrämjande insatser främst vid svår psoriasis. Huruvida dessa insatser ska betraktas för primära eller sekundära kan bli föremål för diskussion. Det är visat att både obesitas och rökning leder till ökad inflammatorisk aktivitet och sämre svar på given systembehandling. På grund av detta utgör frågor om levnadsvanor en integrerad del i omhändertagandet.	UV-exponering och obesitas är viktigt att beakta i alla åldrar. Ser man till internationella genomgångar är det viktigt att primärprevention genomsyrar samhällsfrågorna. Det finns inga resurser till primärprevention inom den specialiserade vården.
Kvinnosjukdomar och förlossning	Cervixcancerpreventionsarbete ger positiv effekt. Rökstopp inför operation, SUS har god hjälp av Levnadsvanemottagningen Malmö. Till målgruppen gravida med nydiagnostiserad graviditetsdiabetes erbjuds omhändertagande på Specialist-MVC, inkluderande inledande hälsosamtal med barnmorska, obstetriker, dietist och diabetesläkare, som ger samstämmig information i dialog. Barnmorskan har vidareutbildning i metodiken motiverande samtal. Med fördel har barnmorskan även kompetens att ha samtal kring förlossningsrädsla, eftersom oron för stort barn är ökad vid graviditetsdiabetes. Även livsstilsförändringar avseende kost och motion minskar även risken för en framtida manifest diabetes. Till målgruppen gravida med nydiagnostiserad graviditetsdiabetes och till gravida med intrauterin tillväxthämning erbjuds hälsosamtal avseende eventuell tobaksrökning. Ovan hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser har potential att fungera utmärkt, eftersom den gravida kvinnan ofta är starkt motiverad att främja det väntade barnets hälsa, men även för att skapa bra livsmiljö för det nyfödda barnet, och att värna sin	Screeningen fungerar bra överlag men det som kan vara svårt är att få upp täckningsgraden i socialt utsatta områden. Uppbyggnad av team på Specialist-MVC med vidareutbildade barnmorskor intresserade av målgrupperna.

Lung- och allergisjukdomar

egen framtida hälsa som förälder. Kontinuiteten i dessa team är ofta god och tilliten stor.

Historiskt har välutbildade team av barnmorskor på vissa Specialist-MVC mottagningar åstadkommit stora vinster för patienterna (utbildade i MI, diabetes och förlossningsrädsla) men efter organisatoriska förändringar som kräver splittring av team är utbudet troligen begränsad i nuläget. Enstaka läkare och barnmorskor vidareutbildas i MI.

Tillgång till tobaksavvänjning har stor betydelse. Tobaksavvänjning är en av de mest kostnadseffektiva åtgärder vi kan syssla med i sjukvården och tillgången till utbildad tobaksavvänjare är en framgångsfaktor som signifikant ökar chansen för patienten att bli rökfri. Utöver att förhindra uppkomst av KOL så förbättrar det även sjukdomskontrollen vid astma och minskar förstås risken för en lång rad sjukdomar utanför lungorna. Många vårdcentraler har idag utbildad tobaksavvänjare, men långt ifrån alla.

Ökade incitament eller krav på vårdcentralerna att kunna erbjuda stöd av utbildad tobaksavvänjare vore önskvärt.

Behov av kompetens för rådgivande samtal vid hög konsumtion av alkohol. En hög konsumtion av alkohol kan påverka prognosen även vid lungsjukdomar, genom ett sämre fungerande immunförsvar. Patienter med KOL och riskbruk av alkohol förlorar mer lungfunktion över tid jämfört med gruppen som inte har ett riskbruk.

Äldres hälsa och palliativ vård

I kunskapsstödet inom skörhet hänvisas till vikten av hälsosamma levnadsvanor för att förebygga och fördröja utvecklingen av skörhet.

Nära samverkan med kommunerna, vilket förväntas förstärkas inom NPO Äldres Hälsa och Palliativ vård med ytterligare representation från varje region. Målet är att stödja huvudmannaövergripande åtgärder för typ social samvaro, träning (liknande *FINGER*-studien) med mera. Detta är inte uppstartat ännu.

Inom kunskapsstöd Palliativ vård och utredning av kognitiv sjukdom vid demens pågår inget hälsofrämjande, trots att hälsosamma levnadsvanor tydligt minskar risken för både cancersjukdomar och demenssjukdomar.

Infektionssjukdomar	Allmänna vaccinationsprogrammet (barn)	Mobilisering och psykosocialt stöd efter svår infektion
	Vaccination för särskilda grupper (äldre, immunsupprimerade)	Större fokus kring allmän hälsosam livsstil (kost, rörelse) för att minska infektioner (svårläkta sår, luftvägsinfektioner med mera)
	Sprutbytesprogram för missbrukare	
	Livsmedelskontroll	
	Information kring aktuella epidemier	
Perioperativ vård, intensivvård och transplantation	I relation till transplantation sker ett hälsofrämjande arbete under tiden patienterna står på väntelista i syfte att minimera frailty och optimera allmäntillståndet inför transplantationen.	
	Efter transplantationen finns evidensbaserat stöd via 1177 stöd- och behandlingsplattformen i programmet att ”Leva och må bra som transplanterad”. Där ges olika hälsoråd för att främja hälsa som transplanterad. Detta följs sedan upp av respektive transplantationsmottagning inom ramen för det reguljära uppföljningsarbetet efter en transplantation.	
	När det gäller transplantation så genomförs ett omfattande hälsofrämjande efter transplantation.	
	Rökstopp är obligatoriskt vid transplantation.	
	Alkohol ska konsumeras ytterst sparsamt under hela perioden, eller ingen alkohol alls.	
	I regel omfattar programområdet ett senare skede i patientens sjukvårdsresa (när det inte gäller transplantation), när hälsofrämjande insatser inte fungerat.	

Sällsynta sjukdomar

LPO sällsynta sjukdomar ska samordna och sprida kunskap som säkerställer att patienterna får tillgång till bästa möjliga diagnostik, behandling och omhändertagande.

Rehabilitering, habilitering och försäkringsmedicin

Hälsofrämjande aktiviteter är en integrerad del av arbetet inom LPOs samtliga områden, svårt dock att skilja mellan primär- och sekundärpreventiva insatser.

Inom habiliteringen används *FaR* för barn och vuxna med rörelsenedsättningar, intellektuell funktionsnedsättning och/eller autism. Det erbjuds och genomförs även flera andra hälsofrämjande insatser, bland annat träningsgrupper och cykelskola.

Flera rehabiliteringsverksamheter använder sig av ”riktat” *FaR* till sina patienter.

FIFH, rullstolsakademin, samarbete med VO Rehabiliteringsmedicin, SUS fungerar bra.

Fysisk aktivitet på recept (FaR) är underutnyttjat i alla delar av hälso- och sjukvården.

Användandet av förebyggande sjukpenning är både underutnyttjat och svåränvänt. Förebyggande sjukpenning kan vara ett alternativ till sjukskrivning men i dagsläget är intygsförfarandet onödigt tidskrävande.

Det finns ett stort behov av hälsofrämjande insatser för barn och vuxna med funktionsnedsättningar. Man behöver ta hänsyn till tillgänglighet och ekonomiska förutsättningar samt ha tålamod och uthållighet i arbetet med målgruppen.

Arbetet med *FaR* behöver utvecklas.

Att arbeta med *integrerad beteendehälsa (IBH)* kan vara ett sätt att jobba preventivt med psykisk ohälsa i primärvården.

Hjärt- och kärlsjukdomar

Insatserna är viktiga och man får i verksamheterna inte sluta arbeta med preventiva insatser.

Från vårdcentralsperspektiv pågår de riktade hälsosamtalen som en del i det preventiva arbetet.

Akut vård

Åtgärder som förbättrar hälsa och förebygger ohälsa minskar behov av akuta vårdinsatser och frigör resurser för andra typer av akuta insatser. Klassiska livsstilsrelaterade områden som fysisk aktivitet, rökning och alkohol anträffas sällan i en primärpreventiv diskussion, utan oftast gällande en försämring av kronisk sjukdom. Här ingår givetvis att informera patienten om sambanden mellan levnadsvanor och diagnos.

Psykisk ohälsa, exempelvis underdiagnostiserade ångesttillstånd, är ett område som behöver utvecklas. Patienter med mycket intensivt sökmönster (mångbesökare) bör kunna identifieras och följas upp för att kunna erbjudas stöd. När patienter med >5 akutbesök per år analyseras så ses att 5% av patienterna står för 15-20% av alla akutbesök. Primärvård och sjukhus behöver samverka för gemensamt datauttag. Troligtvis förenklas detta via SDV. Även samverkan med kommuner-socialtjänst är en trolig förutsättning.

För de flesta åldersgrupper i Skåne ses en minskad vårdkonsumtion av specialiserad akut vård, förutom för åldrarna 0-10 år (uttalad ökning) samt för 30-40 åringar (oförändrat – ej minskad). Detta är anmärkningsvärt då detta är en grupp som borde ha mycket låg medicinsk risk.

Gruppen yngre vuxna bedöms ha en otillräcklig kunskap/trygghet gällande sjukvård/egenvård, vilket tordes vara frustrerande för yngre vuxna, både som patienter och i en föräldraroll, att inte känna mandat att hantera mer vardagliga tillstånd själv utan att nödgas söka specialiserad akutsjukvård på sjukhus. Behov av mer samverkan mellan kommuner och primärvård i dessa initiativ. Bör riktas till områden där vi ser en hög konsumtion av akut vård. Det skulle kunna inkluderas som ett målvärde för vårdcentraler så att

Barns och ungdomars hälsa

Levnadsvanor

Svar från LPO barn och ungas hälsa har integrerats i tabell 3.

Riktade hälsosamtal för 40- och 50-åringar på samtliga vårdcentraler inom hälsovalet. Antalet inbjudna deltagare och antalet genomförda hälsosamtal ökar för varje år sedan införandet 2021. Metoden har som syfte att förebygga hjärt- och kärlsjukdom genom att identifiera risk- och friskfaktorer. Drygt 500 samtalsledare har utbildats i motiverande samtal och i metoden, vilket kommer samtliga patienter tillgodo. [Riktade hälsosamtal i Skåne - Vårdgivare Skåne \(skane.se\)](#)

det fortlöpande kan följas. BVC och familjecentraler skulle kunna bidra genom att tidigt utbilda i egenvård för vanliga pediatrika tillstånd (feber, hosta, små sår etc). En utökning av vårdutbud så som sjukvårdsrådgivning bedöms ej vara tillräckligt och ej heller rätt väg för att möta detta. Det finns snarare en risk att medikalisering sker och en kultur sprids där egenvårdsbeslut förväntas stämmas av med legitimerad vårdpersonal. Det är bättre att ge en trygg plattform för regionens invånare att lära sig mer om egenvård än att skala upp vårdutbud.

Från den akuta vårdens perspektiv önskas trycka på för att pågående arbete med dessa områden fördjupas och resursförstärks. Samverkan med kommunerna är helt central för att lyckas.

Svar från LPO barn och ungas hälsa har integrerats i tabell 3.

Riktade hälsosamtal tydliggör behovet av en utbyggd verktygslåda med ett utvalt hälsoutbud för hälso- och sjukvården. Individer som genomgår ett riktat hälsosamtal med identifierade riskfaktorer är oftast motiverade att göra förändringar. Här handlar det om att skapa en ny plattform för att tillgängliggöra utbudet för både vårdgivare, patient och berörda aktörer, exempelvis aktörer som arbetar med *Fysisk aktivitet på Recept (FaR)* och aktörer som deltar i satsningen *Kultur på Recept (KuR)*. Det finns ett behov av digitala verktyg inom hälsoområdet som är granskade, bygger på vetenskap och som har en tydlig förvaltningsplan, där fokus ligger på det hälsofrämjande och där individen stärks i att ta ansvar för sin egen hälsa. Även fortsatt utveckling av program inom området hälsa på Stöd- och behandlingsplattformen via Inera efterfrågas, där olika moduler kan ordinerars utifrån individens specifika behov,

Implementering av nationellt vårdprogram levnadsvanor pågår i Region Skåne. Nationellt vårdprogram vid ohälsosamma levnadsvanor prevention och behandling (1177.se)

Detta innebär att all personal med självständig patientkontakt behöver ha adekvat kompetens och kunskap för att kunna uppmärksamma ohälsosamma levnadsvanor, ge enkla råd samt hänvisa vidare vid behov. Region Skåne har en webutbildning sedan mars 2021 som svarar mot detta utbildningsbehov. Utbildningen är helt digital via utbildningsportalen och tar ca 60 min att genomföra.

För kvalificerat rådgivande samtal om matvanor krävs adekvat tillgång till dietistkompetens som kan möta upp behovet från patienter med ohälsosamma matvanor, inklusive de med samtidig diagnos som kräver särskilt anpassad kost.

Åtgärden kvalificerat rådgivande samtal vid daglig rökning kräver att vårdgivaren är diplomerad tobaksavvänjare. Region Skåne erbjuder sedan flera år utbildning varje termin.

Sedan 2020 har Region Skåne haft möjlighet att bygga upp sin organisation för *Motiverande samtal (MI)*. Syftet med motiverande samtal är att stärka personens egen motivation till förändring. Denna samtalsmetodik lämpar sig väl för hälso- och sjukvårdspersonal som i dialog med patient önskar skapa en

som det program för matvanor som utvecklas i Region Skåne under 2024.

Det bör även betonas att det är av största vikt att vårdgivaren har kontinuerlig tillgång till utbildningar inom levnadsvaneområdet, t ex samtal om matvanor, grundutbildning *Fysisk aktivitet på Recept* samt ”*Alkohol - en fråga för vården*”. Dessa utbildningar bör erbjudas och uppdateras kontinuerligt, vilket ställer krav på en central organisation för detta. Denna funktion bör säkras mer långsiktigt med tydliga uppdrag.

Ökad kompetens inom rök- och alkoholfri operation både inom primärvård och specialistvård.

Det är en fördel om chefer och personer i ledningsfunktion i Region Skånes verksamheter tar del av Nationellt vårdprogram vid ohälsosamma levnadsvanor och förstår sin roll för att vårdprogrammet ska bidra till förstärkt levnadsvanearbete. Här behövs fortsatt organisatoriska förutsättningar och avsatt tid i verksamheten för att ge patienterna möjlighet att erbjudas stöd för sina levnadsvanor.

Sjukhusförvaltningarna och psykiatrien har uttryckt önskemål om att få ta del av det utbildningsutbud som finns inom *MI* i Region Skåne. För att detta ska möjliggöras behövs ett uppdrag samt resurser.

förändring, exempelvis för levnadsvanorna. Eftersom metoden riktade hälsosamtal ställer krav på denna utbildning har det funnits resurser för att bygga upp ett utbildningsprogram med grundutbildning, fortbildning, workshops och utveckling. Detta utbildningsprogram har erbjudits primärvården som är utförare av riktade hälsosamtal.